

**METODIKA PRO SBĚR
DIALEKTOLOGICKÉHO MATERIÁLU
PŘI KONTAKTNÍM A DISTANČNÍM
TERÉNNÍM VÝZKUMU**

Martina Ireinová a kol.

Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR
Univerzita Palackého v Olomouci

METODIKA PRO SBĚR DIALEKTOLOGICKÉHO MATERIÁLU PŘI KONTAKTNÍM A DISTANČNÍM TERÉNNÍM VÝZKUMU

Autorský kolektiv: PhDr. Martina Ireinová, Ph.D.¹
prof. RNDr. Vít Voženílek, CSc.²
Mgr. Filip Kubeček¹
RNDr. Alena Vondráková, Ph.D., LL.M.²

Pracoviště: ¹ Dialektologické oddělení, Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i.
² Katedra geoinformatiky, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

Odborní oponenti metodiky: prof. PhDr. Daniel Drápala, Ph.D., Masarykova univerzita
PhDr. Marie Kopřivová, Ph.D., Univerzita Karlova

Technická redakce a design: RNDr. Alena Vondráková, Ph.D., LL.M.

Fotografie: Archiv Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

Metodika je výstupem projektu č. DH23P03OVV050 **Atlas českého jazyka 2027: celouzemní výzkum nářečí českého jazyka po 50 letech**, poskytovatel podpory Ministerstvo kultury, Program NAKI III.

© Ústav pro jazyk český & Univerzita Palackého v Olomouci, 2025

www.MapovaniNareci.cz

ÚVODNÍ SLOVO

Vážení čtenáři,

dokument, který máte před sebou, vznikl jako reakce na potřebu **sjednotit a systematizovat přístup ke sběru dialektologických dat** při **celoúzemním výzkumu českých nářečí**, realizovaném v letech 2025–2027, přesně 50 let po završení předchozího celonárodního mapování, jehož výsledkem byl šestisvazkový *Český jazykový atlas*. Ačkoli se v českém prostředí uskutečnily i další významné dialektologické výzkumy, výzkumníkům-dialektologům dosud chyběla ucelená, exaktně koncipovaná metodika pro terénní sběr nářečního materiálu. Tuto mezeru zaplňuje nově sestavená **Metodika pro sběr dialektologického materiálu při kontaktním a distančním terénním výzkumu**. Poprvé tato metodika posloužila pro výzkum vyúsťujícím v *Atlas českého jazyka* – praktický dokument odrážející dynamiku jazykových změn napříč časem, prostorem i generacemi.

Tato metodika umožňuje **důsledné zachycení jazykového dědictví** – předkládá návod k zaznamenání nářečních slov a tvarů, z nichž některé jsou stále živou součástí běžné mluvy, a jiné se již vytrácejí nebo jsou na pokraji zániku. Je tedy prostředkem jak pro uchování kulturní identity, tak pro její porozumění a interpretaci. Výzkumný tým vybavený touto metodikou je schopen provádět sběr srovnatelný s předchozími dialektologickými výzkumy, což je zásadní podmínkou pro možnost diachronní analýzy a zkoumání vývoje jazykových jevů v čase.

Metodika je určena všem, kdo se chtějí zapojit do mapování výzkumu českých nářečí – zkušeným dialektologům, začínajícím badatelům, učitelům a studentům jazykovědných oborů. Umožňuje realizovat **lingvistické cíle výzkumu**, zaznamenávat odpovědi respondentů v souladu s etickými pravidly i připravit jazykový materiál k následné analýze a kartografickému zpracování.

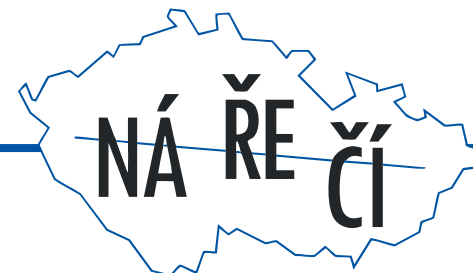
Jedním z významných přínosů této metodiky je návod na terénní výzkum v distanční formě, tedy **sběr nářečního materiálu pomocí digitálních technologií** a prostřednictvím internetu. Tato forma sběru umožňuje oslovit širší spektrum respondentů, včetně těch, kteří by byli jinak obtížně dostupní z různých důvodů. Vzhledem k dynamickému rozvoji informačních technologií a jejich rostoucí dostupnosti v laickém i odborném prostředí se tento přístup jeví pro udržitelnost a efektivitu výzkumu nejen jako vysoce aktuální, ale i nezbytný.

Věříme, že tato metodika bude sloužit jako praktická a otevřená platforma, která bude široké obci dialektologů i dalších jazykovědců přinášet inspiraci a oporu při jejich výzkumné práci. Zároveň doufáme, že se stane dokumentem, který bude podněcovat další výzkumné iniciativy.

Za autorský kolektiv Martina Ireinová a Vít Voženílek

OBSAH

- Úvodní slovo 3
- Obsah 4
- 1 | Terminologie 7
 - 1.1 Výklad základních pojmů 7
 - 1.2 Seznam zkratk 9
- 2 | Cíl metodiky 10
- 3 | Cíle výzkumu 12
- 4 | Formy sběru 16
 - 4.1 Terénní výzkum kontaktní formou 17
 - 4.2 Terénní výzkum distanční formou 18
- 5 | Výzkumný tým 20
 - 5.1 Vedoucí výzkumu 20
 - 5.2 Koordinátor 21
 - 5.3 Explorátor 23
 - 5.4 Pracovníci technické podpory 26
- 6 | Respondent 27

7 Postup sběru	29
7.1 Fáze iniciace sezení	29
KROK 1 Vyhledání kontaktní osoby	31
KROK 2 Spojení s kontaktní osobou	31
KROK 3 Zajištění respondenta	34
KROK 4 Plánování sezení	36
KROK 5 Příprava na sezení	38
7.2 Fáze realizace sezení	39
KROK 6 Technická příprava	39
KROK 7 Úvodní rozhovor	40
KROK 8 Výzkumný rozhovor	43
7.3 Fáze finalizace sezení	47
KROK 9 Závěr sezení	47
KROK 10 Ukončení sběru	49
8 Příklad implementace	51
8.1 Srovnání novosti postupů	51
8.2 Určení metodiky	54
8.3 Uplatnění metodiky v praxi	56
9 Závěr	58
10 Literatura	60
11 Summary	64

Aktuální znění metodiky
je k dispozici online

SEŠITY SAD
Sešity sad, které jsou
přílohou 4 této metodiky,
jsou dostupné online.

Seznam příloh 66

1	Propozice pro kontaktní osobu k zajištění setkání	67
2	Návrh textu poděkování obci	69
3	Návrh textu poděkování respondentovi	70
4	Sady Lexikálního inventáře	72
1	Člověk a rodina	
2	Obydlí a domácnost	
3	Kuchyně, jídlo a pití	
4	Hospodářství a zahrada	
5	Les a louka	
6	Čas a počasí	
7	Zvyky a zábava	
8	Okolní prostředí	
5	Výkaz činnosti koordinátora	74
6	Výkaz činnosti explorátora	75
7	Evidence činností koordinátorů	76
8	Evidence činností explorátorů	77
9	Mapa	
	Index vhodnosti obcí pro dialektologický terénní výzkum	78
10	Formulář pro plánování setkání (PLAS)	79
11	Tabulka evidovaných sezení (TES)	80

1 | TERMINOLOGIE

1.1 Výklad základních pojmů

asistující osoba	osoba pomáhající respondentovi s realizací distančního terénního výzkumu (např. s obsluhou techniky)
explorátor	odborník provádějící výzkum s respondenty
helpdesk	služba poskytující explorátorům a koordinátorům technickou podporu a pomoc při řešení mimořádných situací
kontaktní osoba	zprostředkovatel kontaktů mezi výzkumným týmem a respondenty
koordinátor	organizační pracovník zajišťující a řídící činnost explorátorů a součinnost s kontaktními osobami
Lexikální inventář	úplný výzkumný dotazník pro VÝZKUM 25 (soubor všech položek všech sad)
mapa indexu vhodnosti obcí	kartografické znázornění vhodnosti obcí pro terénní výzkum na základě multikriteriální analýzy
náhradní lokalita	lokalita vhodná k výzkumu nacházející se nejblíže aktuální výzkumné lokalitě ve stejné nářeční oblasti
opěrná síť výzkumných lokalit	soubor výzkumných lokalit, ve kterých byl realizován VÝZKUM 64 s úplným výzkumným dotazníkem (<i>Dotazník pro výzkum českých nářečí</i>)
položka	označení reálie, činnosti či skutečnosti sledované výzkumem
respondent	dotazovaná osoba účastnící se výzkumu
rodák	osoba, v dané obci vyrůstala a doposud v ní žije
sada	tematicky vymezený soubor položek Lexikálního inventáře

sešit sady	obrazový seznam položek jedné sady Lexikálního inventáře
setkání	časově a prostorově naplánovaná výzkumná interakce explorátora s respondentem (fyzická, kontaktní návštěva nebo distanční spojení), v jejímž rámci se realizuje jedno nebo více sezení
sezení	diskuse explorátora s respondentem skládající se z technické přípravy, úvodního rozhovoru a výzkumného rozhovoru zaměřeného na dotazníkové položky
seznam sezení	interní dokument pro zápis plánovaných, schválených a realizovaných sezení, sloužící k organizaci a koordinaci terénního výzkumu
síť výzkumných lokalit	soubor všech lokalit, ve kterých se realizuje výzkum
soupis respondentů	interní dokument, v němž jsou shromažďovány a průběžně aktualizovány základní informace o všech respondentech zapojených do výzkumu
technická podpora	tým odborných pracovníků dohlížející na funkčnost hardwaru a softwaru a poskytující k nim poradenství
terénní výzkum distanční formou	výzkum realizovaný prostřednictvím telekomunikačního spojení explorátora s respondentem
terénní výzkum kontaktní formou	výzkum realizovaný prostřednictvím osobního setkání explorátora s respondentem
úvodní rozhovor	diskuse explorátora s respondentem zaměřená na poskytnutí informací o sezení, získání osobních údajů o respondentovi, získání souhlasů a rozhovor na různá témata
vedoucí výzkumu	organizační pracovník definující a řídící výzkum
výzkumná lokalita	obec, příp. část obce, v níž se realizuje výzkum
výzkumný rozhovor	diskuse explorátora s respondentem zaměřená na sběr dialektologického materiálu
zvukový záznam	soubor se zvukovou nahrávkou sezení

1.2 Seznam zkratek

ČJA	Český jazykový atlas
DODIMA	software pro dokumentaci dialektologického materiálu
DPČ	dohoda o pracovní činnosti
DPP	dohoda o provedení práce
EX	explorátor
EX-RES	aplikační program pro realizaci přímého dialektologického výzkumu
FAQ	Frequently Asked Questions, v překladu „často kladené otázky“
IT	informační technologie
GDPR	General Data Protection Regulation (Obecné nařízení o ochraně osobních údajů)
KO	koordinátor
PLAS	Formulář pro PLÁnování Setkání
TES	Tabulka Evidovaných Sezení
ÚJČ AV ČR	Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i.
VÝZKUM 25	označení celoužemního nářečního výzkumu z let 2025–2027
VÝZKUM 64	označení celoužemního nářečního výzkumu z let 1964–1976

VÝZKUM 64 a VÝZKUM 25 jsou označení zavedená v této metodice pro odlišení dvou celoužemních výzkumů nářečí realizovaných dialektologickým oddělením ÚJČ AV ČR v letech 1964–1976 a 2025–2027.

2 | CÍL METODIKY

VÝZKUM 25

Metodika popisuje **obecně platné postupy** sběru nářečních dat kontaktní a distanční formou terénního výzkumu. Současně obsahuje **praktické příklady** z realizovaného mapování nářečí v rámci projektu NAKI III – *Atlas českého jazyka 2027: celouzemní výzkum nářečí českého jazyka po 50 letech*, označovaného jako **VÝZKUM 25**.

Metodika pro sběr dialektologického materiálu metodami kontaktního a distančního terénního výzkumu vznikla jako **výsledek postupného vývoje školicího materiálu určeného pro praktickou přípravu koordinátorů a explorátorů** zapojených do mapování českých nářečí v letech 2025–2027. Výzkum, podpořený Ministerstvem kultury v rámci projektu NAKI III – *Atlas českého jazyka 2027: celouzemní výzkum nářečí českého jazyka po 50 letech*, navazuje na výzkumy z 60. a 70. let 20. století a otevírá prostor pro nové záznamy nářečního bohatství, které se s postupem času postupně vytrácí.

Původní účel zajistit efektivní a metodologicky korektní práci nových členů výzkumného týmu se v průběhu řešení projektu rozvinul v **komplexní metodický dokument** určený pro systematický sběr dialektologických dat v kontaktním i distančním terénním výzkumu. Obsah metodiky reflektuje **aktuální stav poznání a terénní praxe** dialektologů Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky v oblasti geolingvistiky a zároveň čerpá z kartografických a geoinformatických zkušeností odborníků z Katedry geoinformatiky Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Metodika propojuje **jazykovědný a geoinformatický přístup** a nabízí jednotný, prakticky využitelný rámec pro plánování, realizaci a dokumentaci nářečního výzkumu včetně standardizovaného ukládání dat.

Cílem metodiky je předložit **systematický a efektivní návod pro sběr nářečních dat** v rámci terénního a distančního dialektologického výzkumu. Metodika definuje jednotlivé kroky výzkumného procesu, role členů výzkumného týmu a způsoby jejich koordinace tak, aby bylo dosaženo maximální reprezentativnosti a vědecké hodnoty získaných dat. Metodika **přispívá k zajištění jednotného a konzistentního přístupu k výzkumu nářečí**, který umožní srovnatelnost dat napříč různými lokalitami, časovými obdobími a dalšími aspekty. Metodika specifikuje organizační strukturu výzkumného týmu, stanovení kritérií pro výběr respondentů, přesně definované postupy pro explorátory při sezeních a zaznamenávání nářečního materiálu.

Metodika slouží zájemcům o **plánování a realizaci kontaktního či distančního dialektologického výzkumu**. Proto obsahuje popis postupů, které zahrnují všechny dílčí fáze sběru dat, zejména vedení rozhovorů při sezení na základě speciálních dotazníků, použití záznamové techniky a zajištění kvalitního zvukového záznamu. Důraz je kladen na objektivizaci metod sběru dat, aby byla eliminována subjektivita explorátorského přístupu a byl umožněn objektivní výzkum.

Metodika se soustředí na **digitalizaci procesu sběru dat** s cílem zvýšit efektivitu výzkumných činností, urychlit zpracování získaných dat a zajistit včasnou dostupnost výsledků výzkumu pro další využití, např. pro odbornou analýzu i popularizační účely.

Snahou předložené metodiky je **podpořit vysokou vědeckou kvalitu a konzistenci dialektologického výzkumu**. Metodikou navržený systematický přístup ke sběru nářečních dat umožňuje spolehlivou dokumentaci současného stavu nářečních jevů i sledování jejich vývoje v čase, díky čemuž bude možné například porovnávat data z různých lokalit a časových období, sestavovat nářeční mapy, slovníky a další odborné publikace zachycující nářeční bohatství českého jazyka.

Definice druhů výsledků

podle usnesení vlády ČR ze dne 8. února 2017 č. 107:

Výsledek „**Metodika**“ je souhrnem doporučených praktik a postupů schválených, certifikovaných nebo akreditovaných kompetenčně příslušným orgánem veřejné správy nebo, pokud kompetenčně příslušný orgán neexistuje, autorizovaným certifikačním (akreditačním) subjektem, provádějícím certifikaci (akreditaci) na základě mezinárodních smluv, norem či obdobných dokumentů s jednoznačně vymezenými a zveřejněnými kompetencemi pro konkrétní oblasti, obory či odvětví a s jednoznačně vymezenými uživateli tak, aby tito uživatelé měli jistotu, že při jejím dodržení budou získané výsledky průkazné, opakovatelné a že se jich lze dovolat. Výsledek „Metodika“ realizoval původní výsledky výzkumu a vývoje, které byly uskutečněny autorem nebo týmem, jehož byl autor členem.

N_{mets} jsou metodiky schválené příslušným orgánem státní správy, do jehož kompetence daná problematika spadá.

3 | CÍLE VÝZKUMU

Cílem každého výzkumu je **systematické získávání, analyzování a interpretace dat** a následné rozšíření stávajícího poznání vědní disciplíny, ověření nebo vyvrácení hypotézy a přispění k dalšímu rozvoji vědeckého diskurzu. Vědecký výzkum usiluje o objektivitu, přesnost a reprodukovatelnost, aby umožnil hlubší pochopení zkoumaných jevů a jejich souvislostí. V případě dialektologie, která se zabývá studiem nářečních jevů, je zásadní podmínkou dialektologického výzkumu jasně vymezit hlavní cíle sběru nářečního materiálu. To je nezbytné nejen pro přesné zachycení jazykových variací **v prostoru a čase**, ale také pro pochopení jejich vývoje, objasnění jejich fungování v rámci jazykového systému a porozumění vlivům, které na ně působí.

Současný **dialektologický výzkum** má kromě hlavních cílů, jež mají přínos pro dialektologii jako vědu, příp. pro další vědecké disciplíny, i cíle vedlejší, které hlavní cíle podporují a doplňují jejich výsledky.

Hlavní cíle

Existují tři hlavní cíle současného dialektologického výzkumu, jež významně přispívají k rozvoji dialektologie jako vědy a přinášejí cenné poznatky pro příbuzné obory, jako jsou např. sociolingvistika, historie, etnologie:

» **Dokumentace jazykového dědictví** – Současný dialektologický výzkum zaznamenává stav nářečí českého jazyka v polovině 20. let 21. století, v éře výrazné dominance sociálních sítí, intenzivního mediálního působení a dynamického rozvoje umělé inteligence. V této době existují nejen nářeční jevy, které jsou stále aktivně používány mluvčími, ale i jevy, jež vykazují známky ústupu z běžné komunikace, vytrácejí se nebo čelí riziku úplného vymizení. Systematickou dokumentaci všech těchto nářečních jevů umožňuje sběr dialektologického materiálu. Jedním z klíčových přínosů dialektologického výzkumu je hlubší pochopení faktorů přispívajících k ústupu a zániku nářečních rysů.

Naplnění tohoto hlavního cíle přispívá k uchování cenného jazykového a kulturního bohatství pro budoucí generace, podporuje ochranu regionálních tradic a umožňuje vytvoření relevantních zdrojů pro výuku stratifikace

národního jazyka a pro formování jazykové politiky. Zdokumentování jazykového dědictví naší společnosti posiluje povědomí o významu jazykové diversity a její hodnotě pro kulturní a společenský rozvoj.

- » **Geografické rozšíření nářečních jevů** – Celouzemní dialektologický výzkum umožňuje zmapovat, geograficky analyzovat a kartograficky vizualizovat výskyt vybraných nářečních jevů, zejména lexikálních, morfologických a hláskoslovných. Vymezení aktuálního geografického rozšíření nářečních jevů se dokumentuje sadami tematických nářečních map, včetně map analytických, syntetických, interaktivních a multimediálních. Mapy se koncipují tak, aby mohly být prezentovány odborné lingvistické komunitě prostřednictvím atlasů a vědeckých publikací i laické veřejnosti na volně dostupných webových stránkách a tematických výstavách. Využití nacházejí i v tvorbě edukačních materiálů. Sběr soudobého dialektologického materiálu umožňuje sledovat změny nářečních jevů v určitém období, aktualizovat hranice nářečních oblastí a identifikovat přechodové zóny mezi nářečními skupinami.

Pozitivem realizace tohoto hlavního cíle je přínos k uchování jazykového dědictví a k podpoře kulturní identity v nářečně specifických regionech a jazykové rozmanitosti na území českého národního jazyka.

- » **Analýza vývoje nářečních jevů** – Navazujícími dialektologickými výzkumy se identifikují kvalitativní i kvantitativní změny nářečních jevů v čase a v prostoru (na území současné České republiky). Analýzu vývoje nářečních jevů porovnáním výsledků časově vzdálených výzkumů lze provést pouze tehdy, pokud existuje soulad jejich cílů, území a metod sběru dialektologického materiálu. Analýzou vývoje nářečních jevů se odhaluje, které nářeční jevy setrvávají ve svém původním rozsahu a místě, které ustupují či zanikají, nebo dokonce již zanikly. A naopak, zda nějaké jevy vznikly, rozšířily se či změnilly své regionální rozšíření.

Výsledky analýzy přispívají k pochopení, jak se nářeční jevy vyvíjejí pod vlivem různých faktorů na nářeční prostředí a na mluvčí, např. působením migrace, technologického pokroku, standardního jazyka a vzdělání.

VÝZKUM 25

Díky souladu cílů, území a metod sběru dialektologického materiálu z celouzemních nářečních výzkumů v letech 1964–1976 (VÝZKUM 64) a v letech 2025–2027 (VÝZKUMU 25) je možné porovnat výsledky z těchto výzkumů a provést širší a podrobnější analýzy **vývoje nářečních jevů**.

Lze vysledovat změny nářečních jevů, zaktualizovat hranice nářečních oblastí a identifikovat přechodové zóny mezi nářečními skupinami.

Celoúzemní mapování umožňuje získat mnohem komplexnější obraz o dynamice regionální nářeční variability a tím podporuje uchování nářečních specifik.

Vedlejší cíle

Vedlejší cíle současného dialektologického výzkumu odkrývají související aspekty celoúzemního výzkumu, přinášejí doplňující informace, podporují hlavní cíle, obohacují jejich výsledky a zaměřují se na související obory a technologie zapojené do výzkumu. Čtyři vedlejší cíle odhalují nové otázky a směry pro budoucí dialektologický výzkum a přispívají k dlouhodobému rozvoji vědeckého poznání:

- » **Analýza sociolingvistických faktorů** – Tento vedlejší průřezový cíl přispívá ke studiu vlivu vybraných sociálních faktorů (věk, pohlaví, vzdělání aj.) na stav nářečí českého jazyka v současné společnosti a ukazuje na projevy těchto faktorů v různých regionech. Výsledky analýzy umožňují lépe porozumět sociálním vlivům na současnou mluvu a obohacují poznání o jazykové diverzitě v kontextu aktuálních společenských změn. Při rozšíření terénního dialektologického výzkumu na všechny věkové skupiny lze analyzovat sociolingvistické faktory charakteristické pro jednotlivé generace (X, Y, Z, alfa) formované technologickými, sociálními, kulturními, politickými a ekonomickými vlivy své doby. V analýzách se důraz klade zejména na zjištění, zda generační rozdíly reflektují postupné oslabování nářeční identity, nebo naopak udržování nářeční identity v určitých prostředích. Snahou je také zjišťovat, zda mladší generace vnímá nářečí jako významný prvek své regionální identity a jestli ho aktivně začleňuje do své mluvy, nebo přechází-li k standardizovanějším jazykovým formám.
- » **Vývoj IT technologií v lingvistice** – Tento vedlejší cíl výzkumu je zcela nově uplatňován díky prudkému rozvoji informačních technologií ve všech vědních oborech i v běžném životě. Dialektologové i respondenti ovládají IT a pracují s nimi na takové úrovni, že se prostřednictvím těchto technologií mohou do výzkumu zapojit. Sběr materiálu a jeho analýza se tak stávají rychlejšími, přesnějšími a efektivnějšími, neboť se minimalizuje počet manuálních operací, při nichž je možné riziko vzniku chyb způsobených lidským faktorem (např. nepozornost, typografické chyby či nepřesnosti při transkripci). Výzkum tímto umožňuje systematický vývoj a implemen-

taci pokročilých IT nástrojů pro sběr dialektologického materiálu a následné analýzy a podněcuje další výzkumné aktivity v dialektologii a obecně v lingvistice. Bez implementace výsledků technologického pokroku (big data, AI, cloudové platformy, multimediální analýzy aj.) nemá další dialektologický výzkum budoucnost.

- » **Podpora interdisciplinárního vědeckého bádání** – Tento vedlejší cíl je průřezovým cílem zasahujícím do všech hlavních cílů, a to v mezích dobových možností. Vlastní mapování nářečí poskytuje nenahraditelné podklady pro rozvoj dialektologické teorie a praxe a také nové podněty pro širší vědecké a společenské poznání. Interdisciplinární podstata současného dialektologického výzkumu vytváří svými výsledky nový prostor pro vzájemnou inspiraci mezi vědními obory (historie, etnologie, humánní geografie aj.) a podněcuje inovativní metody zkoumání a interpretace nově získaných poznatků. Tento přístup umožňuje hlubší analýzu a porozumění procesům migrace, kulturním vlivům a interakcím mezi různými komunitami. Navazující výzkumné víceoborové aktivity mohou přispět k odhalení historických kořenů regionálních tradic, pochopení sociálních struktur v minulosti i současnosti a obohacení pohledu na proměny identity v různých geografických a kulturních kontextech.
- » **Podpora jazykové identity a lokální příslušnosti v rámci jazykové politiky** – Tento vedlejší průřezový výzkumný cíl řeší dopady výzkumu na jazykovou politiku. Nelze jej jednoznačně porovnat s cíli minulých výzkumů, neboť k dispozici nejsou relevantní doklady, které by tyto dopady zohledňovaly či potvrzovaly. Výsledky mapování nářečí jsou významným podkladem pro tvorbu nové jazykové politiky a jazykového plánování, např. při rozhodování o ochraně „menšinových“ nářečí, při plánování jazykového vzdělávání nebo při úpravách kodifikace spisovné češtiny.

VÝZKUM 25

Sběr a zpracování dialektologického materiálu ve VÝZKUMU 25 představuje **komplexní vědecký geolingvistický výzkum** s významnými přínosy nejen pro dialektologii a obecně pro lingvistiku, ale i pro technologický pokrok ve zkoumání jazykových jevů. Tento výzkum zároveň přináší **významný vklad do interdisciplinárního propojení** s historií, etnologií, geografii a jinými obory a jeho výsledky mohou být využity pro tvorbu efektivních nástrojů, jež umožní naplnit edukační a popularizační cíle.

VÝZKUM 25 je založený na **bohaté tradici mapování nářečí českého jazyka** (A. V. Šembera, V. J. Dušek, F. Bartoš, B. Havránek, F. Trávníček, A. Kellner, F. Cuřín, J. Voráč, J. Balhar a další), navazuje na dlouhodobé, systematické výzkumy nářečí a těží z předchozích zkušeností.

Hlavní a vedlejší cíle uvedené v kapitole 3 byly formulovány pro VÝZKUM 25, avšak zároveň jako aktuálně platné i pro dialektologický výzkum jako jeden z **nástrojů geolingvistiky** i lingvistiky v širším slova smyslu.

4 | FORMY SBĚRU

Metodika definuje a popisuje **dvě formy terénního sběru** dialektologického materiálu, které lze uplatnit při mapování nářečí jakéhokoli jazyka, a to formu **kontaktní** a **distanční**.

Společnými principy pro kontaktní i distanční formu jsou:

- » **Výběr vhodných respondentů**, ovlivňující charakter i hodnotu získaného dialektologického materiálu. V tradičním pojetí jsou za ideální respondenty považováni rodilí mluvčí – starší osoby, které žijí dlouhodobě v jedné lokalitě, mají nižší úroveň vzdělání a malý kontakt s jinými jazykovými normami. Při specificky zaměřeném výzkumu se výběr rozšiřuje podle výzkumného záměru také na další věkové a sociální skupiny, zejména pokud je cílem sledovat jazykovou změnu, nivelizaci nebo vlivy spisovného jazyka.
- » **Vzájemný respekt, vstřícnost a ochota respondenta spolupracovat**. Explorátor by měl projevovat zájem o osobu respondenta i o jeho životní příběh, a to nejen jako prostředek k získání dat, ale jako legitimní součást lidského kontaktu.
- » **Respekt k etickým zásadám**, který je nezbytnou podmínkou každého výzkumu. Explorátor by měl vždy jednat tak, aby svým jednáním nepoškodil dobré jméno vědy ani důvěru v jazykový výzkum. Nepřípustné je zejména tajné nahrávání, manipulace s identitou respondenta nebo zneužití osobních informací.
- » **Metodická připravenost**, tzn. že explorátor zahajuje výzkum s jasně definovaným cílem, s promyšlenou osnovou rozhovoru a s konkrétní představou, jaký typ dat chce získat. Připravenost zahrnuje také orientaci v nářečnících jevech dané oblasti a vybavenost potřebnou technikou. Explorátor by měl rovněž ovládat techniky vedení rozhovoru.
- » **Flexibilita explorátora a jeho schopnost přizpůsobit se situaci**. I při pečlivém plánování se mohou v průběhu sběru objevit nečekané okolnosti – respondent může být unavený, rušený okolím nebo odmítavý vůči některému tématu. Explorátor by měl být připraven na improvizaci, přizpůsobit styl komunikace konkrétnímu člověku a reagovat na náladu a tempo respondenta. Nezřídká platí, že cenné jazykové momenty vznikají právě mimo předem připravený plán.

- » **Reflexe pozice explorátora**, tj. uvědomění si toho, že samotný explorátor je součástí komunikační situace a jeho jazyk, chování i neverbální projevy mohou ovlivnit vyjadřování respondenta. Explorátor by měl být schopen sebekritického zhodnocení každého rozhovoru a efektivního využití získaných zkušeností pro další terénní výzkum.
- » **Vědomé vyhodnocení přínosů a limitů formy sběru dat**, které je klíčové pro rozhodování o vhodnosti zvolené formy. Explorátor by měl posoudit, zda je zvolená forma adekvátní pro konkrétní výzkumný cíl a osobnost respondenta.

4.1 Terénní výzkum kontaktní formou

Při kontaktní formě terénního výzkumu je explorátor v **přímém osobním kontaktu** s respondentem, ideálně v jeho přirozeném prostředí, a interakce mezi nimi probíhá formou rozhovoru. Tento přístup se uplatňuje v situacích, kdy je cílem získat relevantní nářeční data, např. detailní fonetickou strukturu slov. Ve srovnání s distanční formou poskytuje vyšší míru **přesnosti a spolehlivosti získaných dat**. Kontaktní terénní výzkum umožňuje explorátorovi lépe řídit průběh rozhovoru, usměrňovat respondenta k adekvátním odpovědím a doplňovat získané informace o podrobnější kontextové údaje.

Principy pro kontaktní formu jsou:

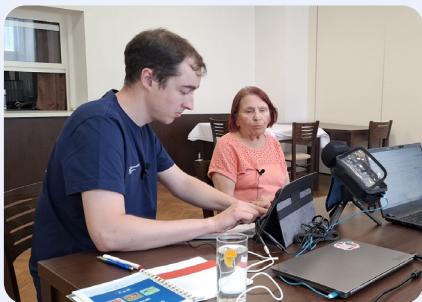
- » **Autenticita jazykového projevu**, která je důležitým požadavkem kladeným na terénní výzkum. Explorátor usiluje o zachycení co nejpřirozenějšího způsobu vyjadřování respondenta bez výrazného ovlivnění přítomností nahrávací techniky ani samotnou interakcí s explorátorem. Významnou roli hraje volba vhodných témat a způsob kladení otázek. Pouze kontaktní forma zajistí maximální autenticitu jazykového projevu.
- » **Přirozené prostředí sběru**, jež podporuje uvolněnost respondenta a zvyšuje pravděpodobnost spontánního jazykového projevu. Optimální je, pokud se rozhovor může odehrát v respondentově domácnosti nebo na jiném důvěrném místě, kde se cítí jistě. Sběr v neutrálních nebo cizích prostorách může negativně ovlivnit míru jazykové přirozenosti.

4.2 Terénní výzkum distanční formou

Při distanční formě terénního výzkumu probíhá interakce mezi explorátorem a respondentem bez fyzického kontaktu, a to prostřednictvím **telefonického hovoru nebo online komunikace**. Tento přístup umožňuje realizaci výzkumu i v případech, kdy kontaktní (osobní) návštěva ve výzkumné lokalitě není možná či efektivní, například z důvodu geografické vzdálenosti nebo zdravotních omezení respondentů. Distanční terénní výzkum nabízí explorátorům výhody v podobě **širšího územního dosahu, časové flexibility** a snazší realizace sezení. Využití moderních komunikačních technologií zároveň umožňuje zaznamenávání rozhovorů pro následnou analýzu a ověřování získaných údajů, avšak v případě nedostatečných parametrů těchto technologií (např. kvalita mikrofону, kvalita spojení) může být distanční forma méně vhodná pro zaznamenávání jemných fonetických a artikulačních detailů. Při distančním výzkumu explorátor nemá možnost přímé kontroly nad okolním prostředím respondenta, což může ovlivnit přirozenost respondentova jazykového projevu. Nicméně vhodně zvolený přístup k respondentovi a pečlivě strukturované dotazování mohou minimalizovat tato omezení a zajistit vysokou kvalitu získaných dat.

Principy pro distanční formu jsou:

- » **Komunikační platforma**, kterou je nutné přizpůsobit technickým možnostem i preferencím respondenta. Explorátor musí disponovat stabilním internetovým připojením, funkčním mikrofónem a kamerou a zajišťuje kvalitní, legální a bezpečné uložení záznamu, které je v této formě výzkumu složitější.
- » **Důvěra a přirozená atmosféra v distančním prostředí**, jejichž vytvoření je náročnější kvůli absenci fyzické přítomnosti. Explorátor by měl věnovat čas úvodní neformální konverzaci a aktivně reagovat na respondentovy projevy neverbálními i verbálními signály zájmu.
- » **Reflexe distančního média**, která představuje součást zhodnocení výzkumného procesu. Explorátor hodnotí použité technické prostředky, formu distančního spojení, přístup respondenta k rozhovoru i vliv online formy na jazykový projev. Tato reflexe napomáhá porozumění možným odlišnostem oproti kontaktní formě.

5 | VÝZKUMNÝ TÝM

VÝZKUM 25

Výzkumný tým tvořili:

1 vedoucí výzkumu,
10 koordinátorů,
29 vyškolených explora-torů
(10 interních, 19 externích),
4 pracovníci technické podpory.

VÝZKUM 25

Seznam sezení byl pojmenován
Tabulka evidovaných sezení (**TES**)
(příloha 11).

VÝZKUM 25

Vedoucí výzkumu

byla **Martina Ireinová**,
vedoucí dialektologického
oddělení Ústavu pro jazyk český
Akademie věd České republiky.

Zástupcem vedoucí výzkumu
pro činnosti dialektologické byl
jmenován **Filip Kubeček** a pro
činnosti technické **Vít Voženílek**.

Sběr dialektologických dat provádí výzkumný tým složený z pracovníků na **jednoznačně vymezených pozicích**, které mají jasně stanovené kompetence a odpovědnosti. Výzkumný tým tvoří vedoucí výzkumu, koordinátoři, explora-tóři a pracovníci technické podpory. Činnost výzkumného týmu se při sběru dialektologického materiálu řídí touto metodikou. V čele výzkumného týmu stojí vedoucí výzkumu, který může jmenovat své zástupce pro organizaci a plnění dílčích úkolů.

Výzkumný tým pro svou efektivní činnost vede seznam sezení a soupis respon-dentů. Ve sdíleném seznamu sezení vedoucí, koordinátoři a explora-tóři evidují plánovaná, schválená a realizovaná sezení. Soupis respondentů je průběžně aktualizován pro potřeby všech členů výzkumného týmu i další navazující výzkumy. Pro plánování sezení si výzkumný tým může vytvořit jakékoli další dokumenty či pomocné formuláře.

V případě, že sběr dialektologických dat realizuje jednotlivec v jedné lokalitě nebo menším regionu (např. student jazykovědného oboru), zastává všechny pozice výzkumného týmu.

5.1 Vedoucí výzkumu

Vymezení pozice ve výzkumném týmu

Vedoucí výzkumu je organizační **pracovník s obsáhlými zkušenostmi** z dialektologického výzkumu, který definuje a řídí výzkum (cíle, metody, plán, výstupy atd.) a odborně garantuje školení a prozkoušení koordinátorů a explora-torů. V rámci terénního dialektologického výzkumu zajišťuje a řídí činnosti koordinátorů a zprostředkovává explora-torů při sběru dialektologického mate-riálu. Vedoucí projektu může současně působit jako koordinátor i explora-tor.

Popis činnosti

Vedoucí výzkumu vybírá koordinátory a v součinnosti s nimi explora-tory. Vedoucí výzkumu určuje koordinátorům území působnosti a stanovuje objem výzkumu, je s nimi v pravidelném kontaktu a kontroluje jejich činnost pro-střednictvím seznamu sezení, ve kterém jsou evidována plánovaná, schválená a realizovaná sezení.

Vedoucí výzkumu je k dispozici koordinátorům a explorátorům prostřednictvím helpdesku pro odborné konzultace a řešení mimořádných situací, např. při výkladu jednotlivých položek nebo posouzení výběru respondenta.

Vedoucí výzkumu **garantuje zajištění veškerých potřeb koordinátorů a explorátorů** pro sběr dialektologického materiálu.

Vedoucí výzkumu může pro vybrané činnosti **pověřit poučené osoby** k provedení úkolů vedoucího výzkumu.

Vedoucí výzkumu vede evidenci činností koordinátorů a explorátorů a zajišťuje jejich odměňování na základě schválených výkazů práce podle předem dohodnutých podmínek.

5.2 Koordinátor

Vymezení pozice ve výzkumném týmu

Koordinátor je organizační **pracovník zajišťující a řídící činnost explorátorů** při terénním (kontaktním i distančním) sběru dialektologického materiálu. Je v pravidelném kontaktu s explorátory, plánuje jejich pohyb v terénu, vyhledává vhodné respondenty a eviduje plánovaná, schválená a realizovaná sezení ve sdíleném seznamu sezení. Koordinátor může současně působit i jako explorátor.

Způsob výběru

Koordinátor je vybírán z osob s velmi **dobrými komunikačními schopnostmi a odpovědným přístupem**, jež mají znalost území, kde výzkum probíhá. Koordinátorem se může stát například pracovník muzea, vlastivědného spolku, učitel nebo současný i bývalý spolupracovník dialektologického oddělení ÚJČ AV ČR.

Školení

Každý koordinátor musí absolvovat odborné školení vedené vedoucím výzkumu nebo jím pověřenou osobou. Školení zahrnuje osvojení si postupů při vedení seznamu sezení, při řízení a zabezpečení činností explorátorů, při organizaci jejich terénní práce a realizaci kontaktů s explorátory, respondenty a kontaktními osobami a při dodržování zásad ochrany osobních údajů (GDPR) a bezpečnosti práce.

VÝZKUM 25

Vedoucí výzkumu vedla evidenci činnosti **koordinátorů** (příloha 7) z dodaných měsíčních výkazů činnosti koordinátorů (příloha 5) a evidenci činnosti explorátorů (příloha 8) z dodaných měsíčních výkazů činnosti explorátorů (příloha 6).

GDPR

Specifikem v oblasti osobních údajů jsou tzv. **citlivé údaje**. Patří mezi ně například informace odhalující rasový nebo etnický původ, politické názory, náboženské vyznání nebo filozofické přesvědčení, genetické a biometrické údaje, údaje o zdravotním stavu, sexuální orientaci a další. Tyto údaje podléhají přísnějším pravidlům ochrany a jejich zpracování je možné pouze ve výjimečných, zákonem stanovených případech. Proto by měli explorátoři dbát na to, aby tyto informace během nahrávání nezaznely. Pokud přesto k jejich zaznamenání dojde, je nezbytné zajistit jejich důslednou anonymizaci před uložením a archivací. Po provedení úplné anonymizace se již nejedná o osobní údaje ve smyslu GDPR, a tudíž na taková data neplatí zvláštní režim ochrany.

VÝZKUM 25

Koordinátoři byli

proškoleni na:

- » řízení a zabezpečení činností explorátorů,
- » organizaci terénní práce explorátorů,
- » plánování setkání (práce s PLAS, viz s. 25),
- » kontrola evidence sezení (práce s TES, viz s. 25),
- » realizaci pravidelných kontaktů s explorátory,
- » realizaci kontaktů s respondenty a kontaktními osobami,
- » vykazování činnosti v předepsaném formuláři (příloha 5),
- » používání helpdesku,
- » spolupráci s ostatními koordinátory,
- » bezpečnost práce platnou k letům 2025–27,
- » GDPR,
- » způsob zajišťování respondentů pro další dialektologické výzkumy,
- » propagaci dialektologických výzkumů.

VÝZKUM 25

Helpdesk byl umístěn na <https://www.mapovaninareci.cz/terenni-vyzkum/>. Zde byla zřízena i sekce FAQ.

VÝZKUM 25

S koordinátory byly uzavřeny **dohody** o provedení práce.

Prozkoušení

Po absolvování školení musí koordinátor prokázat nabyté znalosti formou testu nebo ústního pohovoru s vedoucím výzkumu nebo jím pověřenou osobou.

Helpdesk

Koordinátor má k dispozici helpdesk pro odborné konzultace a řešení kritických situací s vedoucím výzkumu nebo jím pověřenou osobou.

Popis činnosti

Koordinátor je **odpovědný vedoucímu výzkumu** za naplnění počtu, rozmístění a obsahu plánovaných sezení. Prostřednictvím helpdesku může žádat o řešení mimořádných situací, o optimalizaci vytíženosti explorátorů nebo o konzultaci k výběru respondentů.

Koordinátor **informuje explorátory** o místě a čase sezení a identitě respondenta (včetně přímého kontaktu na respondenta nebo kontaktní osobu, která zprostředkovává styk s respondentem). Před sezením i po něm zajišťuje zpětnou vazbu o průběhu komunikace s respondentem, o případných problémech (např. neúplné vyzkoumání dotazníku) a o možnostech dalšího výzkumu (další výzkum s týmž respondentem, kontakty na další možné respondenty aj.). Úzce spolupracuje s ostatními koordinátory při výběru náhradních lokalit a při určování termínů sezení pro explorátory.

Koordinátor při plánování sezení v lokalitách komunikuje s respondenty i kontaktními osobami citlivě a vstřícně. V případě komunikace s kontaktními osobami (např. z obecních úřadů, spolků a knihoven) jim předává informaci o kritériích výběru respondentů. Domlouvá místo a čas sezení. Respondenty nebo kontaktní osoby informuje o explorátorovi (jméno, kontakt) a poskytuje základní informace o průběhu sezení pro lepší připravenost respondentů a jejich psychickou pohodu.

Výkaz práce

Koordinátor eviduje svou činnost do výkazu koordinátora a předkládá jej vedoucímu výzkumu.

Odměňování

Koordinátor je za svou práci řádně odměňován podle předem dohodnutých podmínek.

5.3 Explorátor

Vymezení pozice ve výzkumném týmu

Explorátor je odborník, který provádí s respondenty terénní dialektologický výzkum s použitím speciálně sestavených dotazníků. Jeho úkolem je pořídit zvukový záznam dokumentující všechny dialektologické jevy, které jsou předmětem výzkumu, a strukturované údaje o respondentovi. Explorátor je odpovědný za kvalitu pořízených nářečních dat a objem odvedené práce.

Způsob výběru

Explorátor je vybírán z osob s **velmi dobrými komunikačními schopnostmi a empatickým a trpělivým přístupem, s vazbou na oblast výzkumu**, která zahrnuje znalost místního prostředí a dialektu (popř. dialektu širšího regionu). Explorátorem může být dialektolog, lingvista jiného zaměření, učitel českého jazyka, student bohemistiky nebo proškolený laik se zájmem o dialektologii.

Školení

Každý explorátor musí absolvovat odborné školení vedené vedoucím výzkumu nebo jím pověřenou osobou. Školení se zaměřuje na způsob zaznamenávání nářečních dat, na práci se seznamem sezení a soupisem respondentů, správné používání pomůcek, efektivní komunikaci s respondenty a s koordinátorem (popř. s ostatními explorátory), vykazování činnosti, primární zpracování získaného materiálu, zásady ochrany osobních údajů (GDPR) a bezpečnosti práce. V průběhu školení získá explorátor pokyny ke způsobu zajišťování dalších respondentů a propagaci dialektologických výzkumů.

Prozkoušení

Po absolvování školení musí explorátor prokázat znalosti formou testu nebo ústního pohovoru vedeného vedoucím výzkumu nebo jím pověřenou osobou.

Helpdesk

Explorátor má k dispozici helpdesk pro konzultace a řešení mimořádných situací s koordinátorem, vedoucím výzkumu nebo jím pověřenou osobou.

VÝZKUM 25

Dotazník pro terénní výzkum byl označen jako **Lexikální inventář**, tvořilo jej 8 tematicky zaměřených **sad**, obsahoval více než 650 **položek** (příloha 4).

VÝZKUM 25

Byli proškoleni **explorátoři** z řad pracovníků dialektologického oddělení ÚJČ AV ČR, jejich bývalých či stávajících spolupracovníků, muzejních etnologů a dalších zájemců o nářeční výzkum.

VÝZKUM 25

Helpdesk byl umístěn na <https://www.mapovaninareci.cz/terenni-vyzkum/>. Zde byla zřízena i sekce FAQ.

Explorátoři byli
proškoleni na:

- » přípravu, realizaci a finalizaci sezení,
- » používání programu EX-RES,
- » používání mikrofonu,
- » používání poznámkového bloku,
- » používání sešitů sad,
- » komunikaci s respondentem,
- » komunikaci s koordinátorem prostřednictvím PLAS a TES (viz s. 25),
- » uložení dat po skončeném sezení,
- » spolupráci s ostatními explorátory,
- » používání helpdesku,
- » vykazování činnosti v předepsaném formuláři (příloha 6),
- » bezpečnost práce platnou k letům 2025–27,
- » GDPR,
- » způsob zajišťování respondentů pro další dialektologické výzkumy,
- » propagaci dialektologických výzkumů.

Vybavení

Explorátor je pro terénní výzkum vybaven:

- » zařízením pro záznam dat (nářečního materiálu), tj. nahrávacím a/nebo zapisovacím zařízením,
- » dotazníkem ve formě aplikace nebo výtisku,
- » poznámkovým blokem a psacími potřebami.

Popis činnosti

Explorátor je **odpovědný vedoucímu výzkumu** za kvalitu a objem odvedené práce. Prostřednictvím helpdesku může požádat koordinátora, vedoucího výzkumu nebo jím pověřenou osobu o řešení mimořádných situací, o konzultaci k výběru respondenta, o výklad jednotlivých dotazníkových položek, o instrukci, jak navést respondenta ke správné odpovědi aj.

Explorátor úzce spolupracuje s koordinátorem, žádá jej o návrh sezení (jméno/identifikátor respondenta, lokalita, termín, kapacita), **realizuje sezení** v lokalitách zajištěných koordinátorem ve sjednaných termínech s předem vybranými respondenty.

Po realizaci sezení explorátor ukládá pořízená nářeční data, zapisuje informace do seznamu sezení a do výkazu práce. Informuje koordinátora o průběhu sezení a o možnostech dalších sezení s týmž respondentem, případně jinými respondenty.

Explorátor jedná s respondentem **citlivě a vstřícně**, při práci s ním dbá na vytvoření důvěryhodného a klidného prostředí, které respondentovi umožní přirozený nářeční projev.

Výkaz práce

Explorátor eviduje svou činnost (požadované údaje o všech realizovaných sezeních) do výkazu explorátora a předkládá jej vedoucímu výzkumu.

Odměňování

Explorátor je za svou práci řádně odměňován podle předem dohodnutých podmínek.

VÝZKUM 25

Každý explorátor byl **vybaven**:

- » tabletem a mikrofonem;
parametry tabletu:
 - úhlopříčka displeje: 11" (27,94 cm),
 - velikost operační paměti (RAM): 12 GB (12 288 MB),
 - kapacita úložiště: 256 GB,
 - bezdrátové technologie: Bluetooth, GPS, WiFi,
 - rozlišení hlavního (zadního) fotoaparátu: 16 Mpx,
 - kapacita baterie: 8 580 mAh,
 - max. výkon drátového nabíjení: 18 W,
 - počet jader procesoru: 8,
 - frekvence procesoru: 2,2 GHz,
 - operační systém: Google Android,
 - verze OS Android: 13;
- parametry mikrofonu:
 - délka kabelu: 6 m,
 - typ mikrofonu: klopový (cavalier),
 - citlivost mikrofonu: 1dB/0dB=1V/Pa,1kHz,
 - Frekvenční rozsah mikrofonu: 50–18 000 Hz,
 - impedance: 1 000 ohm,
 - konektor: USB-C;
- » manuálem pro práci s programem EX-RES,
- » sešity sad s obrázky a metodickými pokyny (příloha 4),
- » poznámkovým blokem ve formátu 15×10 cm, 3 tužkami o tvrdosti 2,
- » materiály propagujícími dialektologické výzkumy.

VÝZKUM 25

Nástroje pro plánování a evidenci sezení

Pro plánování sezení se používal webový formulář PLAS (Formulář pro plánování setkání, příloha 10) a pro evidenci realizovaných sezení webová tabulka TES (Tabulka evidovaných sezení, příloha 11).

Formulář PLAS obsahuje o plánovaném setkání položky:

- » identifikátor setkání,
- » forma sezení (kontaktní/distanční),
- » lokalita,
- » datum a čas,
- » kontakty na respondenta nebo kontaktní osobu,
- » jméno určeného explorátora,
- » výčet sad, které je nezbytné vyzkoumat,
- » identifikátor stavu setkání (plánováno/potvrzeno/realizováno).

Po vyplnění všech položek koordinátorem je záznam o plánovaném sezení odeslán určenému explorátorovi (e-mailem), který je povinen koordinátorovi odpovědět a setkání potvrdit, upřesnit či zamítnout. Po realizaci setkání je explorátor povinen koordinátora kontaktovat a sdělit mu, zda setkání proběhlo a zda došlo k odlišnostem oproti plánu. Koordinátor změny zanesle do PLAS (aktualizuje stav, případně i další detaily).

Tabulka TES obsahuje o realizovaném sezení položky:

- » identifikátor sezení,
- » forma sezení (kontaktní x distanční),
- » lokalita,
- » datum,
- » jméno respondenta,
- » jméno explorátora,
- » vyzkoumaná sada.

Formulář PLAS a tabulka TES na sebe navazují. Jakmile explorátor do úložiště nahraje data o ukončeném sezení a pořízený zvukový záznam, v tabulce TES se automaticky vytvoří záznam o realizovaném sezení.

Formulář **PLAS** a tabulka **TES** byly umístěny na web <https://www.mapovaninareci.cz/> do záložky *Terénní výzkum* a přístup do nich byl autorizován.

VÝZKUM 25

Technickou podporu výzkumného týmu zajišťovali pracovníci Katedry geoinformatiky Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

5.4 Pracovníci technické podpory

Součástí výzkumného týmu pro sběr dialektologických dat jsou i pracovníci technické podpory, kteří vyvíjejí a aktualizují související softwarové nástroje, dohlížejí na funkčnost hardwarového vybavení a poskytují poradenství koordinátorům a explorátorům. Jsou metodicky vedeni, organizačně podřízeni a odpovědní vedoucímu výzkumu.

6 | RESPONDENT

Respondent je dotazovaná osoba účastnící se výzkumu.

Způsob výběru

Respondent je vybírán na základě splnění specifických kritérií, která se definují podle zaměření a rozsahu výzkumu; k nejčastějším kritériím patří:

- » souhlas se zapojením do výzkumu,
- » věk,
- » shoda místa pobytu po narození do současnosti ve výzkumné lokalitě (tj. rodák),
- » nejvyšší dosažené vzdělání,
- » místo původu rodičů (nebo osob, se kterými respondent vyrůstal) a životních partnerů z výzkumné lokality či blízkého okolí,
- » profese, ve které nebyl nucen komunikovat spisovným jazykem.

Údaje o respondentovi

O respondentovi se vedou následující údaje:

- » povinné
 - jméno a příjmení,
 - rok narození,
 - místo pobytu po narození,
 - pohlaví,
 - další dlouhodobá bydliště,
 - nejvyšší dosažené vzdělání,
 - povolání, která vykonával dlouhodobě,
 - místo původu matky,
 - místo původu otce,
 - místo původu partnera (popř. dalších osob, se kterými vyrůstal nebo které ho mohly jazykově ovlivnit).

VÝZKUM 25

Pro respondenta terénního výzkumu byla stanovena následující **kritéria**, která byla ve výjimečných případech mírně modifikována:

- » souhlas respondenta se:
 - zapojením do výzkumu,
 - pořízením zvukového záznamu,
 - zařazením „svého“ záznamu do archivu dialektologického oddělení ÚJČ AV ČR,
 - vědeckým zpracováním „svého“ záznamu,
 - zveřejněním „svého“ záznamu,
- » věk 65 let a více,
- » rodák ve výzkumné lokalitě, příp. v nejbližším okolí,
- » nejvyšší dosažené vzdělání: středoškolské s maturitou (ideálně základní),
- » místo původu rodičů a životních partnerů, s kterými je v dlouhodobé intenzivní komunikaci a kteří nejsou ze vzdálených míst (podpůrné kritérium).

VÝZKUM 25

O respondentovi pro terénní výzkum byly vedeny následující údaje:

» povinné

- jméno a příjmení,
- rok narození,
- místo pobytu po narození,
- pohlaví,
- další dlouhodobá bydliště,
- nejvyšší dosažené vzdělání,
- povolání, která vykonával dlouhodobě,
- místo původu matky,
- místo původu otce,
- místo původu partnera,

» nepovinné

- místo výkonu základní vojenské služby,
- zájmová činnost,
- kontakt (adresa, telefon, e-mail),
- zájem o informování o průběhu a výsledcích výzkumu, do kterého se zapojil.

» nepovinné

- místo výkonu základní vojenské služby,
- zájmová činnost,
- kontakt (adresa, telefon, e-mail),
- zájem o informování o průběhu a výsledcích výzkumu, do kterého se zapojil.

7 | POSTUP SBĚRU

Proces sběru dialektologického materiálu probíhá při kontaktním a distančním terénním výzkumu ve třech fázích – **iniciace, realizace a finalizace sezení**.

Postup sběru dialektologického materiálu v této metodice je koncipován jako **návod pro nářeční výzkum v jakékoli obci**. Pokud existuje pro daný výzkum síť výzkumných lokalit, preferuje se realizovat postup sběru nejprve v těchto výzkumných lokalitách. Tento postup je platný i v případech, kdy jsou výzkumné lokality z různých důvodů zastoupeny náhradními lokalitami.

Proces sběru dialektologického materiálu začíná vyhledáváním kontaktní osoby ve výzkumné lokalitě a končí uložením získaných dat. Součástí sběru není jejich zpracování, tedy ani převod zvukových záznamů do dialektologického přepisu, ani analytické zpracování nářečních dat do mapy.

Níže uvedený postup sběru, rozčleněný na fáze a kroky, je sestaven jako návod pro výzkum jednoho předem vymezeného souboru dotazníkových položek. Pro výzkoumání úplného dotazníku se níže uvedený postup nebo jeho dílčí kroky opakují, dokud nejsou výzkoumány všechny jeho položky.

7.1 Fáze iniciace sezení

Iniciací sezení sběr dialektologického materiálu začíná, pokračuje realizací, která tvoří ústřední část sezení, a končí jeho finalizací.

Iniciace sezení se skládá z pěti kroků: vyhledání kontaktní osoby, spojení s kontaktní osobou, zajištění respondenta, plánování sezení a příprava na sezení. Na iniciaci sezení se společně podílejí koordinátoři, explorátoři a kontaktní osoby.

Důkladně realizovaná fáze iniciace sezení je důležitá pro bezproblémový sběr dialektologického materiálu, jehož stěžejní součástí je výzkumný rozhovor explorátora s respondentem v rámci výzkumných sezení. Pečlivost této realizace se odráží v efektivitě činností explorátorů a kvalitě shromážděného dialektologického materiálu.

Sběr začíná vyhledáním kontaktní osoby a končí uložením nářečních dat.

Součástí sběru dat není jejich zpracování.

Fáze a kroky metodiky jsou návodem pro výzkum jednoho předem vymezeného souboru dotazníkových položek.

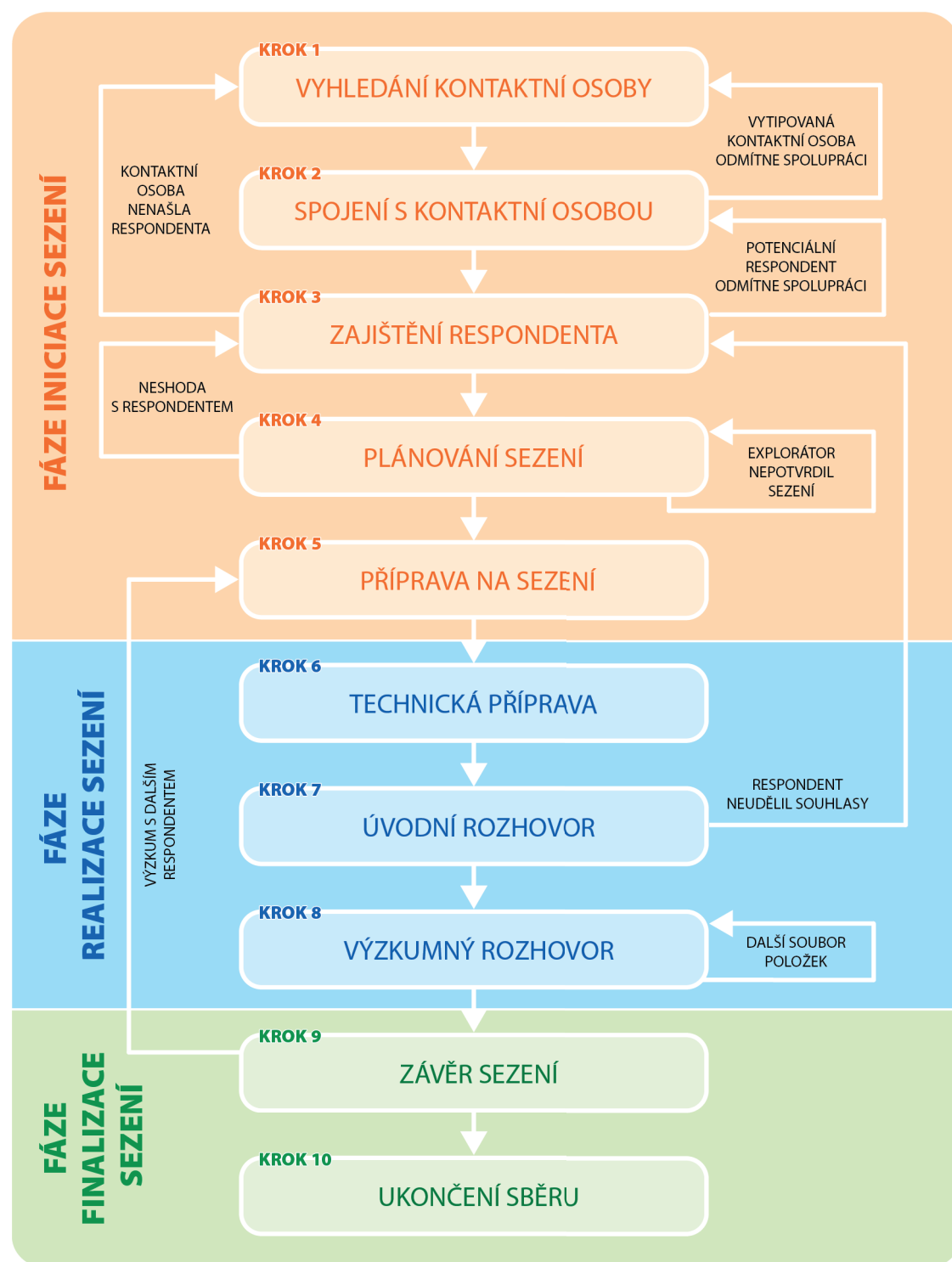
Pro výzkoumání úplného dotazníku se celý postup nebo jeho dílčí kroky opakují.

VÝZKUM 25

Úplný dotazník pro sběr dialektologického materiálu byl nazván **Lexikální inventář** a byl tvořen tematickými soubory dotazníkových položek označovanými jako **sady** (příloha 4).

VÝZKUM 25

Jednotlivá sezení byla navrhována v rámci plánování setkání pomocí formuláře PLAS (příloha 10). V průběhu každého setkání se obvykle uskutečnilo **více sezení**, evidovaných v tabulce TES (příloha 11).

Obr. 1
Tři fáze a 10 kroků sběru
dialektologického materiálu

KROK 1

VYHLEDÁNÍ KONTAKTNÍ OSOBY

Cílem kroku je **vyhledat spolehlivou kontaktní osobu**, která je schopna nalézt vhodné respondenty pro kontaktní i distanční formu výzkumu, bude v obci prostředníkem mezi výzkumným týmem a respondenty a pomůže ke zdárnému průběhu výzkumu. Krok provádí koordinátor (popř. i explorátor, pokud má ve výzkumné lokalitě osobní kontakty nebo zde již realizoval výzkum dříve; musí však o tom informovat koordinátora pro příslušný region).

Při vyhledávání kontaktních osob se koordinátor obrací zpravidla na volené zástupce obcí (starosty) nebo pracovníky místních knihoven, regionálních muzeí, folklorních souborů, vlastivědných spolků apod. Kontakty na ně jsou nejčastěji k dispozici na webových stránkách těchto subjektů.

Koordinátor upřednostňuje vyhledávání kontaktních osob v obcích, jež jsou výzkumnou lokalitou. Pokud je výzkumnou lokalitou část obce, vyhledává se kontaktní osoba na obecním úřadě obce, pod který část obce náleží.

Výsledkem kroku 1 je **vyhledaná kontaktní osoba** pro výzkumnou lokalitu, včetně dostupných informací pro navázání kontaktu.

KROK 2

SPOJENÍ S KONTAKTNÍ OSOBOU

Cílem kroku je **navázat důvěryhodný vztah s kontaktní osobou** a vytvořit podmínky pro efektivní pořízení nářečních dat v terénu. Krok provádí koordinátor (popř. i explorátor, pokud má ve výzkumné lokalitě osobní kontakty nebo zde již realizoval výzkum dříve; musí však o tom informovat koordinátora pro příslušný region).

Koordinátor se **spojí** s vytipovanou kontaktní osobou za účelem navázání spolupráce a upřesnění podmínek mapování nářečí v dané lokalitě.

Koordinátor nejprve **kontaktuje** vytipovanou osobu telefonicky nebo osobně. Představí jí cíl výzkumu, vysvětlí význam mapování nářečí, způsob výběru respondentů a nastíní průběh sezení.

Koordinátor **motivuje** kontaktní osobu pro výzkum zdůrazněním, že zapojí-li se respondenti z její obce do výzkumu, nezaniknou unikátní slova, která

Cílem kroku 1 je vyhledat spolehlivého člověka, který najde vhodné respondenty.

Výsledkem kroku 1 je vyhledaná kontaktní osoba.

DOPORUČENÍ

Doporučuje se předem si ověřit úřední hodiny daných subjektů. Pokud koordinátor výzkumnou lokalitu zná, je vhodné využít znalost regionu i případné osobní kontakty k nalezení vhodné kontaktní osoby, neboť ty zpravidla projevují vysokou míru ochoty zapojit se do výzkumu.

Cílem kroku 2 je domluvit s kontaktní osobou zajištění výzkumu.

V propozicích pro kontaktní osobu se uvádějí podmínky sezení a kritéria výběru respondenta.

Nejvhodnějšími respondenty jsou osoby:

- » ve věku 65 let a více,
- » rodáci,
- » pouze se základním vzděláním,
- » běžně komunikující v nářečí.

Výsledkem kroku 2 je zajištění spolupracující kontaktní osoby.

DOPORUČENÍ

Osvědčilo se, že nejefektivnějším prvním kontaktem je osobní nebo telefonický hovor. To proto, že kontaktní osoba obdrží kromě základních informací i okamžité odpovědi na své možné otázky. Navíc bývá vstřícnější a ochotnější zapojit se do výzkumu než v případě písemné korespondence.

Je dobré, aby z hlediska bezpečnosti respondentů koordinátor ujistil kontaktní osobu, že nejde o tzv. „šmejdy“ ani podomní prodej zboží, ale o seriózní vědecký výzkum.

se v obci užívají, a zůstanou zachována pro příští generace. Díky pořizování zvukových nahrávek během výzkumu budou mít v budoucnu obyvatelé obce možnost poslechnout si, jak se u nich mluvilo, či poslechnout si své předky. Motivovat lze i upozorněním, že pokud se v obci zkoumalo v dřívějších výzkumech (např. při VÝZKUMU 64), mohl se tehdy do výzkumu zapojit některý z předků současných nejstarších rodáků. Motivací může být i nabídka uspořádání přednášky o nářečích pro místní školu nebo veřejnost, případně sepsání zprávy o výzkumu do místního zpravodaje nebo kroniky. Koordinátor by měl o plánovaném výzkumu informovat zástupce obce, aby měl obecní úřad přehled o dění v obci a mohl případně potvrdit jeho důvěryhodnost.

Pokud kontaktní osoba **projeví zájem** spolupracovat, tj. je ochotna vyhledat a domluvit vhodné respondenty, koordinátor jí poskytne ústně základní informace o průběhu sběru dat a dohodne s ní způsob další komunikace. Před ukončením hovoru si koordinátor poznamená a zkontroluje kontaktní údaje na kontaktní osobu (telefon, e-mail, sociální síť aj.), popř. na další osobu pro duplicitní komunikaci.

Následně koordinátor pošle kontaktní osobě písemně **základní propozice** (zprav. e-mailem), které obsahují zejména tyto informace:

» **Kritéria výběru vhodného respondenta** (pohlaví nerozhoduje):

- A. místní obyvatel,
- B. rodák v dané lokalitě (ideálně jsou rodáky i jeho rodiče, popř. pocházejí z blízkého okolí),
- C. věk 65 let a více (nejlépe co nejstarší),
- D. nejvyšší dosažené vzdělání základní, popř. středoškolské (zcela výjimečně vysokoškolské),
- E. komunikativnost a používání nářečí v každodenní mluvě.

Koordinátor by měl kontaktní osobu upozornit, že pokud není v obci dostatečný počet respondentů podle daných kritérií (primárně B a E), lze do výzkumu zapojit respondenty splňující kritéria C, D a E:

- z jiné části obce,
- nerodáky žijící v obci již několik desetiletí, kteří se přistěhovali z blízkého okolí; tyto osoby sice nejsou rodáky, ale pro výzkum mohou být respondenty.

Pokud se kontaktní osobě ani poté nepodaří najít vhodného respondenta, koordinátor začne vyhledávat kontaktní osobu z nejbližší sousední obce (náležící do stejné nářeční jednotky) a tím se postup sběru dialektologického materiálu vrací do kroku 1.

» **Formy sezení** – kontaktní, která probíhá za fyzické přítomnosti explorátora, a distanční, která se uskutečňuje přes internet.

» **Podmínky sezení**

- pro kontaktní i distanční formu sezení:

- realizovat sezení v interiéru na klidném místě bez rušivých okolních zvuků a vlivů, protože se při sezení pořizuje zvukový záznam,
- realizovat jedno sezení pouze s jedním respondentem,
- nerealizovat sezení s více respondenty, protože respondenti se mohou při odpovídání ovlivňovat nebo jeden respondent může být aktivnější než druhý. Důsledkem je, že zvukový záznam ze sezení není kvalitní a získaná data od respondentů jsou nevyvážená. Zcela výjimečná situace s více než jedním respondentem se připouští, když se sezení zúčastní manželský pár nebo přátelská dvojice.

- další podmínky pro distanční formu sezení:

- disponovat standardním technickým vybavením – počítač, monitor, mikrofon, kamera, reproduktor,
- zajistit kvalitní internetové připojení,
- zajistit osobu, která respondentovi bude asistovat při připojení a ovládání informační techniky.

Pokud vytipovaná kontaktní osoba **odmítne spolupráci** ve výzkumu, vrací se proces sběru dialektologického materiálu do kroku 1 (tzn. je nutné ve výzkumné lokalitě oslovit jinou osobu).

Výsledkem kroku 2 je **zajištění kontaktní osoby**, která vyjádřila souhlas s navázáním spolupráce při vyhledávání respondentů podle definovaných kritérií a byla informována o podmínkách sezení v dané výzkumné lokalitě.

VÝZKUM 25

Zatímco pro VÝZKUM 25 byla aplikována **kritéria výběru** respondenta definovaná v této metodice, pro VÝZKUM 64 byl respondent ve venkovské lokalitě vymezen následovně:

- » osoba z řad starousedlého zemědělského obyvatelstva,
- » místní rodák, který žil v dané obci po celý život bez přerušení a jehož oba rodiče (a popř. také i jeho manželský partner) pocházeli rovněž z dané obce (nebo z nejbližšího okolí, zpravidla do 5 km),
- » člověk aktivní, přirozeně inteligentní, který měl o spolupráci na výzkumu živý zájem.

Pokud se kontaktní osobě nepodařilo najít vhodného respondenta ve výzkumné lokalitě, koordinátor vyhledával podle kroku 1 kontaktní osobu v nejbližší sousední obci vybrané z mapy indexu vhodnosti obcí.

Návrh textu se základními **propozicemi** pro kontaktní osobu je v příloze 1.

Krok 2 prováděli i explorátoři, pokud měli ve výzkumné lokalitě **osobní kontakty** nebo zde již realizovali výzkum dříve. Museli však o tomto informovat koordinátora pro příslušný region.

Pro zapojení obce do výzkumu byla využívána i **motivace** zařazení obce a získaných dat do *Atlasu českého jazyka*, který v té době vznikl v dialektologickém oddělení ÚJČ AV ČR.

Cílem kroku 3 je
vyhledat respondenty
pro výzkumnou lokalitu.

Vyhledaný respondent musí
splňovat kritéria výběru, znát
průběh sezení a být připraven
udělit souhlas se
zpracováním materiálu.

Výsledkem kroku 3 je
vyhledaný respondent.

VÝZKUM 25

Krok 3 prováděli koordinátoři
i explorátoři, pokud měli
ve výzkumné lokalitě
osobní kontakty
nebo zde již realizovali výzkum
dříve. Explorátoři však o tomto
museli informovat koordinátora
pro příslušný region.

KROK 3

ZAJIŠTĚNÍ RESPONDENTA

Cílem kroku je **vyhledat respondenty** pro výzkumnou lokalitu, kteří vyjádří souhlas s realizací sezení. Krok provádí kontaktní osoba (popř. i koordinátor nebo explorátor, pokud mají ve výzkumné lokalitě osobní kontakty nebo zde již realizovali výzkum dříve; explorátor však o tom musí informovat koordinátora pro příslušný region).

Kontaktní osoba vyhledá osoby vyhovující kritériím pro výběr respondentů, osloví je pro získání jejich souhlasu s realizací sezení a projedná předběžný termín a místo sezení.

Pro výzkum je potřeba oslovit takový počet respondentů, který umožní pokrýt minimálně celý rozsah dotazníku a zároveň zajistí dostatečné množství dialektologického materiálu pro příslušný nářeční výzkum. Vzhledem k tomu, že se nemusí podařit získat kompletní data od každého respondenta, je nutné dojednat více respondentů, jejichž výpovědi se vzájemně doplní.

Kontaktní osoba při vyhledávání **respondentů splňujících kritéria** A–E (viz krok 2) využívá znalost místního prostředí – buď sama ví, kdo je rodákem, nebo osloví starousedlíky či zástupce místních spolků, kteří jí pomohou s výběrem vhodných osob.

Pokud existují **soupisý respondenty** z předchozích sezení nebo výzkumů a je-li v nich uvedena osoba z dané výzkumné lokality, sdělí koordinátor (popř. explorátor) jméno a rok narození respondenta kontaktní osobě, aby oslovila nejprve tohoto respondenta, než začne vyhledávat jiné respondenty.

Při komunikaci s osobou, která může být respondentem (potenciální respondent), jí kontaktní osoba vysvětlí význam mapování nářečí a nastíní průběh sezení. Využije při tom **motivační informace** poskytnuté koordinátorem. Uvede, že pokud se potenciální respondent zapojí do výzkumu, nezaniknou unikátní slova, která se v jejich obci používají a která mladší mluvčí již nepoužívají nebo dokonce neznají.

Kontaktní osoba by měla potenciálnímu respondentovi stručně vysvětlit, **jak sezení probíhá**, tj. explorátor vede rozhovor s respondentem, ukáže mu obrázky běžných předmětů, bude se ho ptát „*Jak tomu říkáte?*“; rozhovor

nahraje na mikrofon, aby nemusel odpovědi zapisovat ručně. Sezení se realizuje v interiéru na klidném místě bez rušivých zvuků. Probíhat může ve dvou různých formách.

Při kontaktní formě se koná za fyzické přítomnosti explorátora. Při distanční formě probíhá sezení u počítače a přes internet se explorátor respondenta dotazuje na dálku. Pokud respondent není schopen zvládnout práci s informačními technologiemi, zejména s komunikační platformou, je nutné zajistit asistující osobu (např. rodinného příslušníka), která mu pomůže s nastavením internetového připojení a spuštěním komunikačního prostředí na počítači. Respondent pak pouze odpovídá na otázky, aniž by musel ovládat techniku. Je vhodné, aby asistující osoba byla k dispozici po dobu celého sezení pro případnou technickou podporu.

Kontaktní osoba musí potenciálního respondenta upozornit, že bude potřebný jeho **explicitní slovní souhlas** s nahráváním rozhovoru a se zpracováním získaného materiálu.

Pokud oslovená osoba vyjádří souhlas se zapojením do výzkumu, kontaktní osoba s ní projedná předběžný termín a místo sezení. Podle preference respondenta lze výzkum realizovat:

- » v prostorách obecního úřadu či jiné místní organizace, např. v knihovně, muzeu, klubu seniorů,
- » v domácím prostředí respondenta nebo u jeho rodiny.

Pokud by místa sezení jednotlivých respondentů byla od sebe vzdálená, musí toto kontaktní osoba při plánování časového harmonogramu sezení zohlednit.

Pokud potenciální respondent **odmítne spolupráci** ve výzkumu, vrací se proces sběru dialektologického materiálu na začátek kroku 3 (tzn. je nutné ve výzkumné lokalitě oslovit jinou osobu).

Výsledkem kroku 3 je **vyhledaný respondent** s uvedením předběžného termínu a místa sezení.

DOPORUČENÍ

Jak řešit situace, když se nedaří vyhledat respondenty:

- » *Pokud se oslovené osoby zdráhají zapojit do výzkumu, měla by kontaktní osoba rozptýlit jejich obavy a ujistit je, že nejde o zkoušení. Zjišťuje se pojmenovávání běžných věcí, které používají nebo se s nimi setkávají, např. vařečka/vařečka.*
- » *Pokud uvádějí, že si nic nepamatují, tak je uklidnit, že to nevadí a že si určitě na něco vzpomenou.*
- » *Pokud tvrdí, že se u nich už nářečím nemluví, může kontaktní osoba použít formulaci: „Chceme jen slyšet, jak mluvíte doma, s přáteli či se sousedy.“*
- » *Pokud argumentují tím, že rodáky v obci nemají, může kontaktní osoba požádat: „Tak mi poradte alespoň někoho, kdo si pamatuje, jak se dřív mluvilo.“*

Je důležité dodržet podmínky sezení (viz krok 2), zejména realizovat jedno sezení s jedním respondentem.

Doporučuje se při výběru místa sezení preferovat domácí prostředí respondenta, protože tam se cítí uvolněně a komunikuje přirozeně.

Cílem kroku 4 je sestavit plán sezení.

Naplánovat sezení může kontaktní osoba, koordinátor i explorátor.

Výsledkem kroku 4 je sestavený plán sezení ve výzkumné lokalitě.

DOPORUČENÍ

Zkušenosti z předchozích výzkumů ukazují, že optimální sezení je:

- » v domácím prostředí u respondenta,
- » od pondělí do pátku v dopoledních a odpoledních hodinách (nikoli přes oběd ani večer),
- » s respondentem, který se již do některého nářečního výzkumu zapojil a osvědčil se,
- » v obci, kde mají o nářečí zájem.

Doporučuje se naplánovat jednotlivá sezení ve výzkumné lokalitě tak, aby na sebe navazovala a explorátor jich zvládl realizovat co nejvíce.

KROK 4

PLÁNOVÁNÍ SEZENÍ

Cílem kroku je **sestavit plán sezení** explorátora s respondentem ve výzkumné lokalitě. Naplánovat sezení může kontaktní osoba, koordinátor i explorátor.

Plán každého sezení musí obsahovat tyto informace:

- » název výzkumné lokality,
- » místo sezení,
- » datum a čas,
- » kontakty na respondenta nebo kontaktní osobu,
- » jméno explorátora,
- » forma sezení (kontaktní/distanční).

Koordinátor ve výzkumné lokalitě vytváří **harmonogram sezení** pro jednoho nebo více explorátorů a zahrnuje do něj tolik sezení s respondenty, aby bylo v daném výzkumu zajištěno vyzkoumání úplného dotazníku.

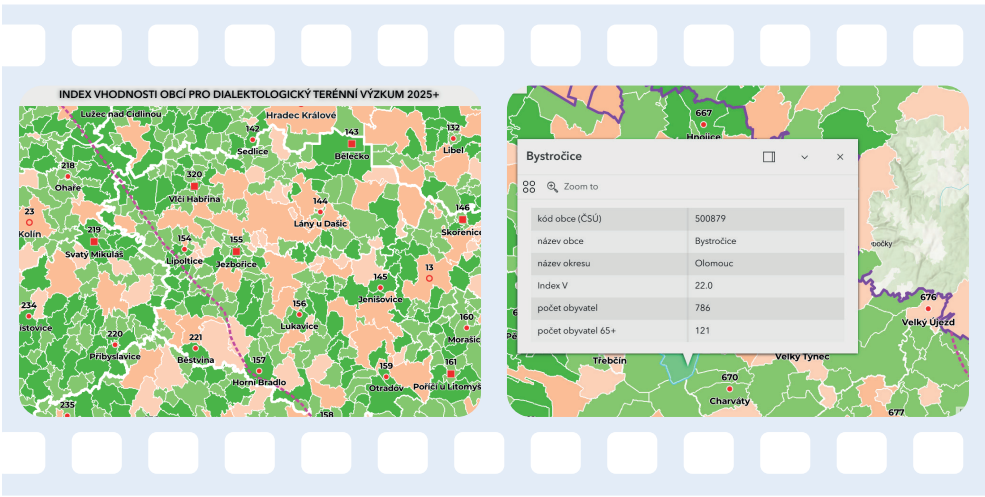
Pokud **sezení plánuje kontaktní osoba**, která již sama vyhledala respondenty, sděluje koordinátorovi název výzkumné lokality, ve které respondenta vyhledala, předběžný termín a místo sezení, potvrzuje formu sezení a případně mu poskytne kontakt na respondenta. Koordinátor tyto informace projedná s explorátorem. Pokud je explorátor odsouhlasí, schválí je koordinátor zpět kontaktní osobě, která následně potvrdí domluvené sezení respondentovi. Pro výjimečné případy poskytne respondentovi kontakt na explorátora. V případě, že explorátorovi dojednané informace nevyhovují (např. termín, místo nebo forma sezení), koordinátor je nepotvrdí a zahájí nové jednání s kontaktní osobou. Ta poté navrhne v rámci kroku 4 alternativní termín, místo nebo formu sezení, případně zváží zapojení jiného respondenta, tzn. vrací se do kroku 3. Cílem je najít řešení organizačně přijatelné pro všechny strany.

Pokud **sezení plánuje koordinátor**, projedná s explorátorem výzkumnou lokalitu, ve které respondenta vyhledal, předběžný termín, místo a formu sezení a poskytne mu kontakt na respondenta. Pokud s tímto explorátor souhlasí, potvrdí koordinátor domluvené sezení respondentovi. Pro mimořádné případy poskytne respondentovi kontakt na explorátora.

Pokud **sezení plánuje explorátor**, sdělí koordinátorovi název výzkumné lokality, ve které respondenta vyhledal, předběžný termín, místo a formu sezení a poskytne mu kontakt na respondenta.

Má-li se sezení uskutečnit **distanční formou**, je nezbytné se s respondentem nebo asistující osobou dohodnout na volbě internetového komunikačního prostředí (MS Teams, Zoom, Google Meet aj.), ve kterém bude sezení probíhat.

Výsledkem kroku 4 je **sestavený plán sezení** explorátora s respondentem ve výzkumné lokalitě.

VÝZKUM 25

Pro **plánování setkání** (a v jeho rámci i jednotlivých sezení) byl sestaven formulář PLAS (příloha 10), v němž koordinátor vyplňoval následující položky:

- » identifikátor plánovaného setkání,
- » forma sezení (kontaktní/ distanční),
- » výzkumná lokalita (výběrem z databáze obcí na úrovni části obcí), příp. náhradní lokalita,
- » datum a čas,
- » kontakty na respondenta (výběrem z databáze obcí na úrovni části obcí) nebo na kontaktní osobu,
- » jméno explorátora (výběrem z databáze explorátorů),
- » výčet sad Lexikálního inventáře, které bylo potřeba ve výzkumné lokalitě vyzkoumat (formou zaškrtnutí),
- » odkliknutí k odeslání explorátorovi (e-mailem),
- » identifikátor stavu setkání (plánováno/potvrzeno/ realizováno).

Krok 4 prováděli koordinátoři i explorátoři, pokud měli ve výzkumné lokalitě **osobní kontakty** nebo zde již realizovali výzkum dříve. Explorátoři však o tomto museli informovat koordinátora pro příslušný region.

Cílem kroku 5 je důkladná příprava explorátora před sezením. Činnosti explorátora se při přípravě sezení v kontaktní a distanční formě částečně liší.

Výsledkem kroku 5 je promyšlená a úplná příprava sezení.

DOPORUČENÍ

Je nezbytné při plánování příjezdu na místo kontaktního sezení vzít v úvahu dopravní situaci, zejména objížďky, počasí a provoz.

Doporučuje se při přípravě distančního sezení ověřit si s dostatečným předstihem internetové spojení a nastavení online komunikace (zvuk, obraz) s respondentem, případně s kontaktní nebo asistující osobou.

VÝZKUM 25

Před sezením se explorátor vždy ujistil v tabulce TES (příloha 11), které **sady Lexikálního inventáře** nebyly v dané výzkumné lokalitě vyzkoumány.

Pokud již bylo s respondentem realizováno **předchozí sezení**, explorátor se předem seznámil s údaji o respondentovi.

KROK 5

PŘÍPRAVA NA SEZENÍ

Cílem kroku je důkladná **příprava explorátora před sezením s respondentem**, aby byl zabezpečen hladký průběh sezení. Tato příprava zahrnuje činnosti explorátora před setkáním s respondentem, jeho včasný příjezd a v případě distanční formy i včasné připojení přes komunikační platformu.

Před sezením explorátor provádí:

» činnosti společné pro kontaktní i distanční formu:

- ujasnění si obsahu sezení,
- kontrola úplnosti a funkčnosti technického vybavení (tablet/notebook, nahrávací zařízení, napájení, mobilní telefon, prodlužovací šňůra),
- kontrola úplnosti pomůcek (vytištěný dotazník, psací potřeby, poznámkový blok aj.),
- ověření kontaktních údajů na respondenta, příp. kontaktní osobu a koordinátora,

» další činnosti pro kontaktní formu:

- zajištění věcí osobní potřeby, přezůvek nebo návleků,
- zabezpečení dopravy na sezení (jízdenky, dopravní prostředek v dobrém technickém stavu, parkování),
- vybavení drobnými upomínkovými a propagačními předměty,

» další činnosti pro distanční formu:

- ověření internetového spojení a nastavení online komunikace (zvuk, obraz),
- ověření kontaktních údajů na asistující osobu, je-li domluvena její spolupráce.

Explorátor dodržuje **včasný příjezd** na místo kontaktního sezení. Před příjezdem (cca 30 minut) potvrdí respondentovi nebo kontaktní osobě naplánovaný čas sezení. Při distančním sezení dbá explorátor na **včasné připojení** s respondentem.

Pokud jsou k dispozici **seznamy sezení** dosud uskutečněných v rámci daného výzkumu a je v nich uvedeno sezení s domluveným respondentem, explorátor si přehraje zvukový záznam úvodního rozhovoru s tímto respondentem, aby se na plánované sezení důkladně připravil. Alternativou je, že nahlédne do písemných záznamů o průběhu sezení a o respondentovi.

Výsledkem kroku 5 je **promyšlená a úplná příprava** explorátora na sezení.

7.2 Fáze realizace sezení

Sezení se realizuje po příjezdu explorátora k respondentovi nebo po jejich online spojení. Sezení probíhá jako diskuse explorátora s respondentem a skládá se ze tří kroků: technické přípravy, úvodního rozhovoru a výzkumného rozhovoru zaměřeného na dotazníkové položky.

KROK 6

TECHNICKÁ PŘÍPRAVA

Cílem kroku je technicky **přípravit prostředí před zahájením sezení**.

Technickou přípravu zajišťuje explorátor tak, aby eliminoval okolní rušivé vlivy a navodil s respondentem příjemnou atmosféru. Přípravou na sezení se rozumí úkony explorátora **před zahájením sezení**.

Těmi jsou zejména:

- » činnosti společné pro kontaktní i distanční formu:
 - rozmístění veškeré potřebné techniky, její uvedení do provozu a prověření její funkčnosti,
 - vypnutí zvonění mobilního telefonu, popř. jeho přepnutí do režimu „letadlo“,
 - dohlédnutí, aby se respondent pohodlně usadil (nesvítilo mu do očí slunce, měl pohodlnou židli apod.),
- » další činnosti pro kontaktní formu:
 - rozmístění vybavení (tablet/notebook, nahrávací zařízení, napájení, mobilní telefon, prodlužovací šňůra aj.) a pomůcek (vytištěný dotazník, psací potřeby, poznámkový blok aj.) tak, aby jejich pozice byla optimální pro respondenta i explorátora,
- » další činnosti pro distanční formu:
 - ověření aktuální kvality internetového (síla signálu) a komunikačního (konfigurace mikrofону a reproduktorů) spojení.

Výsledkem kroku 6 je **nastavení všech podmínek**, aby mohlo být sezení bezprostředně zahájeno.

Cílem kroku 6 je technicky připravit sezení.

Činnosti explorátora se bezprostředně před zahájením sezení v kontaktní a distanční formě mírně liší.

Výsledkem kroku 6 je splnění všech náležitostí potřebných k zahájení sezení.

DOPORUČENÍ

Dbát na komfort respondenta, např. zohlednit, na jakém místě obvykle sedává.

Před zahájením sezení je důležité:

- » vypnout hlasité spotřebiče (zejména televizi, rádio),
- » zavřít okna,
- » zavřít dveře do místností, kde jsou rušivé vlivy,
- » vyměnit vrzající židli,
- » eliminovat vliv osob, které do sezení nejsou zapojeny.

VÝZKUM 25

Ve srovnání s předcházejícími výzkumy byl na technickou přípravu kladen větší důraz, protože bylo používáno **více technického vybavení**.

Pracovníci technické podpory byli vždy informováni o datu a čase sezení a byli k dispozici na telefonu pro řešení případných technických problémů.

CÍLEM kroku 7 je zahájit sběr dialektologického materiálu.

Během úvodního rozhovoru explorátor spustí nahrávání.

Respondent musí slovně vyjádřit požadované souhlasy.

VÝSLEDKEM kroku 7 je uskutečněný úvodní rozhovor.

DOPORUČENÍ

Doporučuje se, aby si explorátor údaje o sezení (místo, datum a čas) a údaje o respondentovi zaznamenal též písemně. Uspadní mu to zápis dat v závěru sběru dat v kroku 10.

Při zaznamenávání místa rozhovoru do zvukového záznamu se doporučuje uvést název části obce, obce i okresu. Toto upřesnění pomáhá předejít záměně v případě, že existuje více míst se stejným názvem obce nebo její části.

Pokud má respondent zájem o výzkum a spolupráci, výrazně to podpoří pozitivní atmosféru během sezení.

Nenutit respondenta do hovoru o tématu, které mu není příjemné.

Je-li respondent málomluvný nebo se na něm projevuje nervozita, je vhodné jej povzbudit, např. „To je skvělé, jak si to všechno dokážete vybavit“.

KROK 7

ÚVODNÍ ROZHOVOR

Cílem kroku je **zahájit sběr dialektologického materiálu**. Krok realizuje explorátor.

Sběr dialektologického materiálu začíná zahájením úvodního rozhovoru a spuštěním záznamového zařízení pro pořízení zvukového záznamu.

Úvodní rozhovor probíhá podle jednotné osnovy:

1. Explorátor vysvětlí respondentovi, **jak bude sezení probíhat**, co je jeho součástí a jak bude získaný materiál využíván:
 - a. Zdůrazní, že jména osob zapojených do výzkumu ani jiné identifikační údaje (např. přesná data narození nebo adresy bydlišť) nejsou zveřejňována. V případě, že na nahrávce tyto údaje zazní, jsou před zveřejněním anonymizovány (vystřiženy nebo překryty zvukovým signálem). Pro označení zveřejněné ukázky se používá například formulace „mluví žena narozená v roce 1945 v Horní Lhotě“. K prezentaci výzkumu jsou zpravidla používány jen části zvukových záznamů.
 - b. Požádá respondenta, aby během hovoru komunikoval tak, jak se běžně baví v rodině, s přáteli a známými, a aby odpovídal bez záměrného promýšlení svých odpovědí.
 - c. Ujistí předem respondenta, že se může kdykoli rozhodnout neodpovídat na otázky, které mu budou nepříjemné nebo o nich nebude chtít hovořit. Pokud se během rozhovoru objeví citlivé téma, o kterém respondent nechce diskutovat, explorátor od tohoto tématu ustoupí. Účast v rozhovoru je zcela dobrovolná a respondent má právo odmítnout odpověď bez udání důvodu.
 - d. Ubezpečí respondenta, že není problém, pokud si na některé skutečnosti nevzpomene.
 - e. Vysvětlí respondentovi, že hlavní částí sezení i celého výzkumu je výzkumný rozhovor.
2. Explorátor **spustí nahrávání** a tím zahájí pořizování zvukového záznamu.
3. Explorátor uvede místo, datum a čas sezení a jméno respondenta (tyto údaje musí být nahrány).

4. Explorátor se dotáže na **osobní údaje o respondentovi**:

- a. povinné
 - i. jméno a příjmení,
 - ii. rok narození,
 - iii. místo pobytu po narození (ideálně uvést i část obce),
 - iv. pohlaví,
 - v. další dlouhodobá bydliště,
 - vi. nejvyšší dosažené vzdělání,
 - vii. povolání, která vykonával dlouhodobě,
 - viii. místo původu matky,
 - ix. místo původu otce,
 - x. místo původu partnera (popř. dalších osob, se kterými vyrůstal nebo které ho mohly jazykově ovlivnit).
- b. nepovinné
 - i. místo výkonu základní vojenské služby,
 - ii. zájmová činnost,
 - iii. kontakt (adresa, telefon, e-mail),
 - iv. zájem o informování o průběhu a výsledcích výzkumu, do kterého se zapojil.

5. Explorátor přečte respondentovi otázky k **vyjádření slovních a/nebo písemných souhlasů** požadovaných v daném výzkumu, např.:

- a. Souhlasíte s pořízením zvukového záznamu?
- b. Souhlasíte s uložením zvukového záznamu v archivu organizátora výzkumu? (Explorátor informuje respondenta o době a podmínkách uložení záznamu.)
- c. Souhlasíte s využitím zvukového záznamu pro vědecko-výzkumné účely?
- d. Souhlasíte se zveřejněním vybraných úseků zvukového záznamu v rámci prezentace daného výzkumu a jeho výsledků?

Záznam souhlasů je **povinnou součástí** dokumentace výzkumu. Organizátor výzkumu stanovuje, v jakém rozsahu je souhlas požadován. V některých případech respondent může udělit souhlas pouze s vybranými aspekty (např. se záznamem, nikoli se zveřejněním). Preferován je plný souhlas zahrnující všechny vymezené oblasti.

DOPORUČENÍ

Pokud se sezení odehrává s respondentem, se kterým již bylo realizováno nějaké dřívější sezení, nebo je respondent uveden v soupisu respondentů, doporučuje se explorátorovi, aby toto respondentovi připomenul a zároveň si ověřil správnost informací uvedených v soupisu respondentů. A pokud byl součástí úvodního rozhovoru v předchozím sezení již veden rozhovor na různá témata, může explorátor zvážít jeho vynechání.

Explorátor průběžně sleduje funkčnost záznamového zařízení, aby se ujistil, že zvukový záznam probíhá nepřetržitě a bez technických potíží.

VÝZKUM 25

Explorátor přečte respondentovi tyto **otázky k vyjádření slovního souhlasu**:

- » Souhlasíte s pořízením nahrávky?
- » Souhlasíte s uložením nahrávky v archivu dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR v Brně?
- » Souhlasíte s využitím nahrávky pro vědecko-výzkumné účely (např. jako podklad k tvorbě odborných článků nebo nářečního slovníku)?
- » Souhlasíte se zveřejněním vybraných úseků nahrávky v rámci prezentace dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR (např. na přednáškách pro školy i veřejnost nebo v nářeční čítance)?

Respondent mohl udělit jen částečný souhlas – nemusel souhlasit se zveřejněním, preferován byl plný souhlas.

DOPORUČENÍ

Pokud je v daném výzkumu nutný písemný informovaný souhlas respondenta, lze vyjít ze vzoru formuláře Informovaný souhlas k pořízení zvukového záznamu, jeho archivaci a nakládání a ke zpracování a zpřístupnění osobních údajů na:

<https://www.jamap.cz/metodika>.

Pokud je požadavek o poskytnutí zvukového záznamu podán po ukončeném sezení, doporučuje se požádat žadatele o doručení požadavku písemně dopisem nebo e-mailem na adresu vedoucího výzkumného týmu, který zajišťá doplňující souhlas respondenta.

VÝZKUM 25

Úvodní **rozhovor** většinou nepřesahoval 20 minut.

Výčet informací o respondentovi, které explorátor zjišťoval, byly obsaženy v programu EX-RES.

V programu EX-RES se výzkoumání jedné sady označovalo jako jedno sezení. Pokud explorátor realizoval u jednoho respondenta **více na sebe navazujících sezení** (tzn. výzkoumal více sad), proběhla technická příprava a úvodní rozhovor pouze na začátku prvního sezení a následná sezení již obsahovala pouze výzkumné rozhovory.

DOPORUČENÍ

Pro vedení úvodního rozhovoru se lze inspirovat vhodnými tématy na:
<https://www.jamap.cz/otazky>.

Pokud **respondent neudělí požadované souhlasy**, musí být z výzkumu vyloučen a postup se vrací do kroku 3, ve kterém kontaktní osoba vyhledá nového respondenta.

Pokud o zvukový záznam projeví zájem třetí osoba (obec, kontaktní nebo asistující osoba aj.), je potřeba respondenta požádat o doplňující souhlas „Souhlasíte s poskytnutím zvukového záznamu té či oné straně?“. Tento souhlas je nezbytné nahrát.

6. Následně explorátor vede s respondentem **rozhovor na různá témata**.

Vhodnými tématy týkajícími se respondenta jsou:

- i. kam chodil do školy,
- ii. jak pomáhal v domácnosti a v hospodářství,
- iii. jak trávil čas s kamarády, jaké hry hráli, popř. jaké měli hračky,
- iv. jak a co v rodině slavili (např. Vánoce, Velikonoce, svatby),
- v. jaká jídla se doma vařila, co se peklo (je vhodné zeptat se i na recepty),
- vi. jaká byla jeho profese (např. kde pracoval, co jeho práce obnášela),
- vii. čemu se věnuje ve svém volném čase,
- viii. jak prožíval nejruznější (veselé i smutné) situace,
- ix. jak vzpomíná na historické události, příchod vojsk v srpnu 1968, zážitky z 2. světové války, zprostředkované vzpomínky na 1. a 2. světovou válku (např. babička, děda vzpomínali na válku takto..., stalo se u nich toto...),
- x. jaké zvyky se v obci dodržují (např. masopust, hody),
- xi. zda si pamatuje od svých rodičů či prarodičů nějaké nářeční výrazy,
- xii. jak se mluví dnes v jeho rodině,
- xiii. jak se mluví dnes v jeho obci, zda je rozdíl v mluvě jednotlivých generací či mezi sousedními obcemi.

Otázky mohou být kombinací předem definovaných témat a spontánních otázek, které vycházejí z toho, co respondent během rozhovoru uvede, nebo o čem se sám rozhodne hovořit. Doporučuje se respondenta příliš nepřerušovat, a to z důvodu zajištění kontinuity jeho vyprávění.

Explorátor musí dohlédnout, aby **délka úvodního rozhovoru** byla přiměřená vůči výzkumnému rozhovoru (krok 8), který je hlavní částí sezení.

Během úvodního rozhovoru explorátor udržuje s respondentem oční kontakt a souhlasně přikyvuje. Explorátor se musí vyvarovat hezitačních zvuků (např. „hm“), které mohou narušit zvukový záznam. V případě odmítnutí respondenta stačí položit další otázku. Tím se postupně odbourává nervozita respondenta a rozhovor se stává přirozeným a pro respondenta příjemným.

7. Explorátor informuje respondenta, že bude následovat **výzkumný rozhovor**, jehož cílem je získat data k vymezenému tématu, a toto téma respondentovi sdělí. Vysvětlí respondentovi, že mu bude postupně ukazovat obrázky předmětů a skutečností a bude mu klást jednoduché otázky. Pokud obrázek nebude dostatečně názorný (nejčastěji u sloves a adjektiv), popíše ho explorátor slovně, aby respondentovi obsah obrázku přiblížil a respondent mohl snadno odpovědět. Explorátor uvede jeden nebo dva příklady: „*Jak říkáte tomuto prstu? Vy odpovíte malík.*“ nebo „*Když hodně prší, tak říkáte...? A vy doplníte, že leje.*“ Příklady je vhodné nevybírat ze zkoumaného souboru položek a do odpovědi uvést pravděpodobnou nářeční variantu z respondentovy nářeční oblasti. Respondenta je zároveň potřeba upozornit, že i otázky, které se mohou jevit jako jednoduché či samozřejmé, mají ve výzkumu svůj význam a odpovědi na ně jsou důležité, protože se mohou lišit napříč územím.
8. Výsledkem kroku 7 je uskutečněné **poučení respondenta**, zaznamenané **údaje o respondentovi** a **provedený rozhovor** na různá témata.

KROK 8

VÝZKUMNÝ ROZHOVOR

Cílem kroku je **provést sběr dialektologického materiálu** prostřednictvím vybraného souboru dotazníkových položek. Krok zajišťuje explorátor.

Sběr dialektologického materiálu probíhá prostřednictvím výzkumného rozhovoru, při kterém explorátor pokládá respondentovi dotazy zaměřené na dotazníkové položky. **Výzkumný rozhovor** v kontaktní i distanční formě probíhá podle následující osnovy:

1. explorátor ukáže respondentovi obrázek vztahující se k položce a položí mu jasný dotaz,
2. respondent na dotaz odpoví,

Cílem kroku 8 je provést sběr dialektologického materiálu.

Při výzkumném rozhovoru explorátor ukáže respondentovi obrázek, položí mu jasný dotaz, respondent na něj odpoví a explorátor si odpověď zaznamená.

Výsledkem kroku 8 je pořízený dialektologický materiál.

DOPORUČENÍ

Pro podpoření autentického jazykového projevu respondenta se doporučuje, aby explorátor vedl rozhovor přirozeně, nenapodoboval místní nářeční mluvu, která mu není vlastní, a zároveň se vyhnul příliš formálnímu vyjadřování.

Při dotazování nesmí explorátor formulovat věty tak, aby obsahovaly zřejmou nápovědu, tj. zkoumaný výraz nebo jeho odvozeninu.

Velmi efektivní je zkoumanou položku předvést (např. udělat dřep) nebo ukázat (např. na svém těle nebo v místnosti).

Doporučuje se, aby explorátor občas zkontroloval záznamové zařízení a měl jistotu, že se zvukový záznam pořizuje bez přerušení.

Při distanční formě musí explorátor dbát na to, aby asistující osoba nenarušovala průběh výzkumného rozhovoru a aby neovlivňovala respondenta v jeho odpovědích (nenapovídala mu, neodpovídala za něj).

3. uzná-li explorátor odpověď za:
 - a. adekvátní, zaznamená si ji,
 - b. neadekvátní, položí respondentovi doplňující dotaz či dotazy, dokud nedostane adekvátní odpověď, kterou si zaznamená,
4. explorátor přejde k dotazu na další položku.

Během rozhovoru explorátor dbá, aby ve zvukovém záznamu byly **odpovědi respondenta srozumitelné** a nepřekrývaly se s jinými zvuky, ať už s mluvou explorátora, nebo hlukem okolního prostředí. Explorátor během odpovědi neskáče respondentovi do řeči a vyhýbá se současné mluvě. Pokud má explorátor pochybnost, zdali byla odpověď respondenta zaznamenána dostatečně jasně (např. i kvůli příliš tichému hlasu nebo příliš rychlé mluvě), požádá respondenta o zopakování odpovědi. Tento postup je důležitý pro zachování kvality a použitelnosti pořízeného zvukového záznamu pro následnou analýzu dialektologického materiálu.

Někteří respondenti mají tendenci **odpovídat zeširoka**. Pokud je to časté a mohlo by to narušit naplánovaný harmonogram sezení, je potřeba respondenta citlivě usměrnit. Pokud k tomu dochází zřídka, ponechá se respondentovi prostor k vyjádření a situace se využije pro krátký rozhovor, při kterém si respondent odpočine od soustředění se na obrázky.

Pokud je respondent **nervózní**, explorátor vloží krátkou pauzu, při které mluví pouze on, nebo položí dotaz, kterým odvede respondentovu pozornost od zkoumaných položek.

Když si respondent **nemůže vzpomenout** na hledaný výraz, explorátor chvíli počká a pak položí otázku v odlišném kontextu či opisem. V případě, že tento postup nepomůže a respondent si nevzpomene, explorátor adekvátní odpověď uvede sám a vyzve respondenta, aby užívání výrazu potvrdil nebo vyvrátil. Totéž musí explorátor udělat i v případě, že respondent uvede jiný, neadekvátní výraz. Explorátor naváže doplňujícím dotazem, zda respondent adekvátní výraz používá ve své mluvě (a nemohl si teď jen vzpomenout), nebo ho jen zná či ho slyšel. V takovém případě je potřeba doplnit, odkud respondent výraz zná (od prarodičů, rodičů, užívá se v obci apod.).

V průběhu výzkumného rozhovoru explorátor klade místy, nejlépe až ve druhé části sezení, dotazy na další skutečnosti související s právě zkoumanou položkou: např. u položky „omáčka“ se zeptá „*Jaké omáčky se vařily u vás doma? Jaké máte nejraději?*“. Tento přístup může uplatnit také v případech, když respondent mlčí nebo jsou na něm patrné **známky únavy**. Pro respondenta je to vítaná změna, kdy se chvíli nemusí soustředit na obrázky a dotazy, ale může spontánně hovořit o souvisejících tématech.

Ve výzkumném rozhovoru **explorátor dohlíží**, aby respondent:

» uvedl odpověď v **požadovaném tvaru**

- uvede-li respondent odpověď v jiném než požadovaném tvaru (např. odpoví-li u položky „sedět na bobku“ tvarem 3. os. sg. *dřepí, čupí* aj.), explorátor jej požádá o doplnění výrazu do věty (např. „*Nebudu stát, budu...*“) a respondent by měl říct odpověď v požadovaném tvaru (tedy v infinitivu, např. *dřepět, čupět*),

» uvedl odpověď v **požadovaném slovním druhu**

- uvede-li respondent odpověď v jiném než požadovaném slovním druhu (např. uvede-li u položky „líný“ substantivum *lenoch*), explorátor se zeptá tak, aby respondenta navedl na správný slovní druh (např. „*Jaký je ten člověk?*“) a respondent by měl říct odpověď ve správném slovním druhu (tedy v adjektivu, např. *líný, lenošný*); alternativou řešení této situace je použití podobnosti (např. „*Chytrák je chytrý, lenoch je...*“),

» uvedl odpověď, která náleží **zkoumanému významu položky**

- pokud respondent uvedl pro explorátora neočekávanou odpověď (např. *hrnec* u položky „kastrol“), explorátor musí položit doplňující dotazy (např. „*A výrazem hrnec skutečně pojmenováváte nádobu, která je nízká a široká?*“), kterými ověří respondentovu odpověď; poté mohou nastat dvě situace:
 - respondent potvrdí svou odpověď (např. „*Ano, tomu říkáme hrnec.*“)
 - respondent se opraví a uvede jinou odpověď (např. „*Ne, my tomu říkáme kastrol.*“)
- pokud respondent uvedl víceméně očekávanou odpověď (např. *spršel* u položky „příčka u žebříku“), ale explorátor má z nějakých důvo-

VÝZKUM 25

Položky výzkumného dotazníku (Lexikálního inventáře, příloha 4) byly pro výzkumné rozhovory seskupeny do 8 tematicky zaměřených sad:

- » Člověk a rodina,
- » Obydlí a domácnost,
- » Kuchyně, jídlo a pití,
- » Hospodářství a zahrada,
- » Les a louka,
- » Čas a počasí,
- » Zvyky a zábava,
- » Okolní prostředí.

Obrázky položek jednotlivých sad byly explorátorům poskytnuty v programu EX-RES a zároveň v tištěných sešitech sad.

Při školení explorátorů byl na realizaci výzkumného rozhovoru kladen obzvlášť **velký důraz**.

Zaznamenávání odpovědí respondenta na dotazy explorátora se provádělo nahráním do **zvukového záznamu**.

dů (dlouhé přemýšlení, špatná srozumitelnost) pochybnosti, musí se explorátor ujistit o adekvátnosti uvedené odpovědi, požádá o zopakování odpovědi nebo položí doplňující dotazy (např. *„Rozuměl jsem dobře, že používáte pro tuto jednu příčku u žebříku výraz spršel?“*), kterými si respondentovu odpověď potvrdí,

» uvedl **neutrální variantu** a vyvaroval se **expresivních výrazů**

- uvede-li respondent odpověď, kterou explorátor shledá jako expresivní (např. řekne-li u položky „nehet“ výraz *pazúr*), musí se explorátor ujistit o adekvátnosti uvedené odpovědi a položí mu doplňující dotazy (např. *„Skutečně používáte jako běžné označení této části prstu slovo pazúr?“*); poté mohou nastat dvě situace:

- respondent potvrdí svoji odpověď (např. *„Ano, tady tomu říkáme pazúr.“*)
- respondent se opraví a uvede jinou odpověď (např. *„Ne, pazúry jsou dlouhé špinavé nehty, tomuhle my říkáme neht.“*); v tomto případě explorátor označí původní respondentovu odpověď (zde *pazúr*) jako expresivní a jako neutrální variantu uvede druhou respondentovu odpověď (zde *neht*).

V průběhu výzkumného rozhovoru by měl explorátor dodržovat s respondentem oční kontakt a neverbálně vyjadřovat porozumění či podporu, například přikývnutím. Explorátor by měl omezit vokální projevy typu „hm“ nebo jiné hezitační zvuky, které mohou narušit srozumitelnost respondentových odpovědí a kvalitu zvukového záznamu.

Pokud je po ukončení prozkoumání vybraného souboru dotazníkových položek prostor pro **vyzkoumání dalšího souboru položek**, opakuje se se souhlasem respondenta bezprostředně krok 8 (výzkumný rozhovor) a technická příprava s úvodním rozhovorem se neprovádějí. Výzkumný rozhovor končí vyzkoumáním poslední položky dotazníkového souboru. Výsledkem kroku 8 je **pořízený dialektologický materiál** vztahující se k vybranému souboru dotazníkových položek.

7.3 Fáze finalizace sezení

Sezení se finalizuje ukončením výzkumného rozhovoru nad souborem dotazníkových položek. Z metodologického hlediska není tato fáze jen formálním krokem, ale integrální součástí celého procesu sběru dialektologického materiálu. Její správné zvládnutí přispívá k celkové kvalitě sběru dat a zajišťuje etickou a profesionální úroveň práce celého výzkumného týmu. Finalizace sezení se skládá ze dvou kroků: závěru sezení a ukončení sběru.

KROK 9

ZÁVĚR SEZENÍ

Cílem kroku je **ukončit setkání s respondentem** včetně poděkování a odchodu. Krok zajišťuje explorátor.

Zakončení sezení by mělo být vědomé, strukturované a ohleduplné vůči respondentovi. Sběr dialektologického materiálu nekončí poslední otázkou nad poslední výzkumnou položkou, ale postupným přechodem k závěru, který zahrnuje několik klíčových kroků.

Explorátor by měl nejprve signalizovat, že se **blíží závěr sezení**, například větou: „*Pomalu se blížíme ke konci našeho povídání.*“ Tím připraví respondenta a umožní mu vnitřně se odpoutat od zkoumaného tématu.

Po vyzkoumání poslední dotazníkové položky explorátor **ukončí nahrávání** a tím zastaví pořizování zvukového záznamu – buď explicitním oznámením („*Tímto končíme nahrávání.*“), nebo přirozeně, v závislosti na povaze rozhovoru a vztahu s respondentem. Po vypnutí záznamového zařízení již explorátor nepořizuje další výzkumný materiál, ale setrvává v kontaktu s respondentem v rámci závěrečného společenského dialogu. Tato část setkání nemá výzkumný charakter, slouží spíše k uvolnění atmosféry, projevení vděku a přirozenému ukončení setkání. V některých případech však bývají méně formální zakončení cenným zdrojem dialektologických pozorování nebo kontextových poznámek.

Čas s respondentem po ukončení nahrávání posiluje důvěru mezi účastníky sezení, může přispět k pozitivnímu dojmu z celého setkání a napomáhá budování vztahů pro případné další výzkumy. Zejména při osobní návštěvě

Cílem kroku 9 je ukončit setkání explorátora s respondentem.

Poděkovat respondentovi je nezbytné.

Je-li potřeba, domluví se další sezení.

Výsledkem kroku 9 je ukončené sezení v pozitivním a přátelském duchu.

DOPORUČENÍ

Přiměřenou a přátelskou formulací je například „Moc děkuji, že jste se se mnou podělil(a) o své zkušenosti“.

Explorátor by měl být připraven i na to, že ukončení setkání neproběhne rychle. Stává se, že respondent opakovaně přechází mezi rozloučením a dalším vyprávěním. Vyjadřuje tím potřebu sdílet své zážitky. Doporučuje se to respektovat a nenahrávat bez jeho předchozího souhlasu.

I drobný upomínkový předmět respondenta potěší.

Společná fotografie explorátora s respondentem je příhodným dokladem výzkumu.

Doporučuje se před odchodem důkladně si zkontrolovat úplnost veškerého vybavení, pomůcek a věcí osobní potřeby.

DOPORUČENÍ

Pokud explorátor domluví s respondentem další sezení, je praktické mu datum a čas ponechat napsané na poznámkovém lístečku (vč. telefonního kontaktu).

VÝZKUM 25

Po každém setkání byly předány **děkovné listy respondentům** (příloha 3) a **zástupcům obcí** (příloha 2).

VÝZKUM 25

Po **ukončení sezení** se buď bezprostředně pokračovalo dalším výzkumným rozhovorem nad další sadou, nebo se setkání s respondentem ukončilo.

Explorátor zpravidla vyzkoumal s jedním respondentem **více sad** (tzn. provedl více výzkumných rozhovorů); v takovém případě proběhly technická příprava a úvodní rozhovor pouze jednou.

Při jedné návštěvě výzkumné lokality explorátor většinou realizoval **sezení u více respondentů**.

respondenta v domácím prostředí by neměl explorátor odcházet ihned po ukončení sezení. Pokud by sezení bylo ukončeno příliš direktivně, mohlo by to vyvolat rozpaky, což by mohlo ztížit budoucí výzkumnou spolupráci.

Poté explorátor zrekapituluje průběh celého setkání a respondenta ujistí, že jeho odpovědi mají pro dialektologický výzkum značný význam. Připomene **další postup**, tj. co se stane se zvukovým záznamem, jak budou pořízená data zpracována a zda bude respondent informován o výsledcích zpracování. Explorátor se dotáže respondenta, má-li nějaké otázky či chce-li cokoli doplnit. Explorátor znovu ujistí respondenta, že jeho odpovědi budou použity výhradně k výzkumným či prezentačním účelům a v anonymizované podobě. Tato připomínka posiluje transparentnost výzkumného procesu.

Následuje **poděkování**, které je nezbytnou součástí sezení, vyjadřuje se jím upřímná vděčnost respondentovi za sdílený čas, vzpomínky a ochotu spolupracovat. Má-li explorátor k dispozici upomínkové a propagační předměty, předá je respondentovi jako součást poděkování. Explorátor děkuje i dalším osobám, které sezení pomohly iniciovat a realizovat.

V případě, že je z metodologických, obsahových či organizačních důvodů potřeba **pokračovat dalším sezením**, explorátor jej bezprostředně iniciuje. S respondentem dohodne vhodný termín a místo následujícího sezení a zároveň o něm informuje koordinátora pro příslušný region. Respondentovi stručně nastíní, na jaká témata se bude následující sezení zaměřovat. Tím respondent získá základní představu o pokračování a může si s předstihem vybavit související jazykové jevy, vzpomínky či relevantní okolnosti, které mohou přispět k hlubšímu nebo přesnějšímu výzkumnému šetření.

Rozloučení s respondentem by mělo být osobní a přirozené. Celkově by měl závěr podporovat důvěru a uzavírat setkání v pozitivním a přátelském duchu.

Výsledkem kroku 9 je **ukončené sezení** ve vstřícné a uvolněné atmosféře s případnou možností společně pokračovat v nářečních výzkumech.

Pokud má explorátor ve výzkumné lokalitě naplánováno sezení s dalším vyhledaným respondentem, pokračuje s ním ve výzkumu od kroku 5.

KROK 10

UKONČENÍ SBĚRU

Cílem kroku je **zajistit archivaci pořízených dat a administrativně ukončit** celý proces sběru dialektologického materiálu zápisem relevantních údajů. Krok uskutečňuje explorátor většinou až mimo výzkumnou lokalitu, např. na hotelu nebo na pracovišti. Důvodem je potřeba klidného prostředí a stabilního internetového připojení pro uložení dat.

Ukončení sběru dialektologického materiálu z realizovaného sezení představuje důležitý moment, který může významně ovlivnit vztah mezi explorátorem a respondentem a v podstatě i celý výzkum. Přestože se jedná o krok, který je časově krátký, jeho správné provedení vyžaduje promyšlený a kontrolovaný přístup.

Základními úkony, které explorátor při ukončení sběru provádí, jsou:

- » **Uložení zvukového záznamu:** Explorátor co nejdříve přemístí pořízený zvukový záznam na cloudové úložiště výzkumného týmu a případně vytvoří záložní kopii záznamu na externí disk nebo jiný nosič.
- » **Pojmenování souboru:** Explorátor opatří každý soubor zvukového záznamu jednoznačným a standardizovaným názvem. Jednotný způsob pojmenovávání souborů usnadňuje pozdější vyhledávání a třídění dat.
- » **Zápis údajů o sezení a respondentovi:** Explorátor doplní do seznamu sezení a soupisu respondentů údaje o právě provedeném sezení a o respondentovi, pokud doposud nebyl v soupisu obsažen. Toto doplnění musí zahrnovat údaje uvedené v kroku 7 v bodech 3, 4 a 5. Mimo to do poznámek o sezení může uvést:
 - jazykové poznámky k průběhu rozhovoru (např. typ mluvené variety),
 - stručnou charakteristiku průběhu rozhovoru (např. atmosféru, výskyt rušivých vlivů, technické obtíže),
 - návrhy na případné další využití dat (např. pro jiný výzkum, fonetické analýzy),
 - osobní reflexi rozhovoru, která může mít méně formální podobu a zachycuje dojmy, kontext sběru, vlastní reakce či metodologické poznámky.

Cílem kroku 10 je zajistit archivaci dat a administrativně ukončit sběr.

Po každém sezení se aktualizuje

seznam sezení

a **soupis respondentů**.

Výzkumný tým zabezpečuje

před zveřejněním

dialektologického materiálu

anonymizaci osobních údajů.

Výsledkem kroku 10 jsou

uložená data a ukončený sběr.

DOPORUČENÍ

Osvědčilo se, když explorátor po ukončení sběru v obci adresoval děkovný dopis na obecní úřad, v němž poděkoval za možnost realizovat nářeční výzkum v obci a za zprostředkování kontaktů na respondenty.

Přemístění dat do cloudového úložiště se doporučuje provádět při velmi dobrém internetovém připojení, protože pořízená data mívají velký objem.

Soubor zvukového záznamu je vhodné pojmenovat číselným identifikátorem obsahujícím například kód části obce, rok pořízení nahrávky a kód respondenta.

Explorátor by měl být vybaven i záložním externím datovým nosičem, aby jej mohl využít pro zálohování dat.

VÝZKUM 25

Ukázka dopisu

na obecní úřad je v příloze 2.

Program EX-RES

automaticky vytvářel jednoznačné a standardizované názvy souborů zvukových záznamů.

Zápis údajů do seznamu sezení (TES) a soupisu respondentů prováděl program EX-RES automaticky při připojení ke cloudovému úložišti.

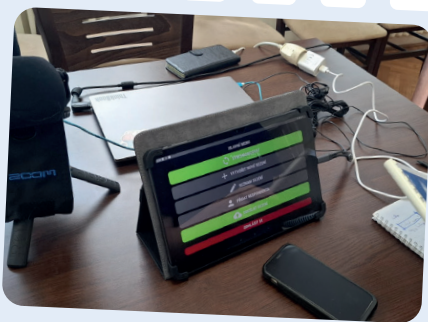
Explorátor měl k dispozici telefonní číslo na **pracovníka technické podpory** pro řešení technických komplikací.

» **Zpětná kontrola úplnosti:** Explorátor zkontroluje, zda jsou všechny části sběru kompletní, tj. zvukový záznam, údaje o sezení a o respondentovi, vyjádřený souhlas respondenta. Neúplné údaje explorátor doplní co nejdříve, dokud jsou okolnosti sezení čerstvé.

» **Zajištění důvěrnosti dat:** V souladu s etickými zásadami (dle etického kodexu požadovaného v daném výzkumu) se zabezpečují všechna citlivá data (např. jména respondentů) tak, aby k nim měli přístup pouze oprávnění členové výzkumného týmu. Ti provádějí také anonymizaci osobních údajů, a to nejpozději před zveřejněním jakékoliv části materiálu.

Správné a důsledné provedení kroku 10 rozhoduje o vysoké kvalitě pořízeného dialektologického materiálu. Nejenže umožňuje systematické zpracování a analýzu nářečních dat, ale také zajišťuje jejich transparentnost, reprodukovatelnost a etickou korektnost.

Výsledkem kroku 10 je **ukončený sběr** dialektologického materiálu, tj. provedená archivace pořízených dat a administrativní uzavření celého procesu sběru dat zápisem relevantních údajů.

8 | PŘÍKLAD IMPLEMENTACE

Sběr dialektologického materiálu prošel za několik posledních desetiletí významnou proměnou, která reflektuje nejen vývoj vědeckého poznání, ale i technologické a společenské změny. Předkládaná metodika pro kontaktní a distanční terénní výzkum představuje zásadní posun oproti tradičním postupům, které byly uplatňovány v rámci rozsáhlých výzkumů v druhé polovině 20. století.

8.1 Srovnání novosti postupů

Metodika pro sběr dialektologického materiálu metodami kontaktního a distančního terénního výzkumu vykazuje řadu výrazných inovací v odborném srovnání mezi postupy sběru dialektologického materiálu zavedenými v této metodice a metodickými návody používanými v předchozích výzkumech realizovaných v 2. polovině 20. století. Srovnání novosti postupů vychází ze základních rozdílů a soustředí se na přínosy této metodiky:

- » **Systematizace výzkumného postupu** – Hlavním přínosem této metodiky je **komplexnost a systematizace** sběru dialektologického materiálu, včetně jeho plánování, realizace, dokumentace a archivace nářečních dat. Zatímco v dosavadních výzkumech chyběl výzkumným týmům závazný metodologický dokument vymezující a popisující všechny fáze a kroky sběru dialektologického materiálu, nová metodika předkládá ucelený a exaktně koncipovaný rámec nářečního výzkumu, včetně organizační struktury, koordinace výzkumného týmu a inovativních pracovních nástrojů.
- » **Digitalizace a geoinformatizace** – Zatímco při dřívějších výzkumech se pracovalo se záznamy především analogově (ručně vedené záznamy, magnetofonové nahrávky), současný přístup důsledně **digitalizuje celý výzkumný proces** – od plánování setkání a sezení přes realizaci výzkumných rozhovorů po uložení a archivaci nářečních dat. Přínosem metodiky je rovněž důraz kladený na využití geoinformatických nástrojů zejména pro výběr lokalit, plánování tras, pro digitální správu dat (elektronické formuláře, databáze, indexy lokalit), pro pořizování zvukových záznamů

VÝZKUM 25

Systematizace byla podpořena pracovními nástroji – Formulářem pro plánování sezení (PLAS, příloha 10), Tabulkou evidovaných sezení (TES, příloha 11) a softwarem pro sběr dialektologického materiálu EX-RES.

VÝZKUM 25

Geoinformatickým nástrojem pro výběr lokalit byla **mapa indexu vhodnosti obcí** (příloha 9), která kombinuje demografická a geografická data se sociolingvistickými požadavky v multikriteriální analýze.

VÝZKUM 25

Celoúzemní mapování nářečí českého jazyka realizované v letech 2025-2027 bylo prvním výzkumem s implementovaným **konceptem distanční formy** terénního výzkumu.

VÝZKUM 25

VÝZKUM 25 byl realizován v souladu s *Etickým kodexem vědecko-výzkumné činnosti v Akademii věd České republiky a Etickým kodexem zaměstnanců a studentů Univerzity Palackého v Olomouci*.

ve vysoké kvalitě a vizualizaci výsledků. Příkladem může být mapa indexu vhodnosti obcí využitá ve VÝZKUMU 25, která kombinuje demografická a geografická data se sociolingvistickými požadavky v multikriteriální analýze pro výběr výzkumných lokalit. Zatímco předchozí výzkumy využívaly kartografické metody výzkumu a tištěné mapy až ve fázi výstupů, tato metodika propojuje přístupy dialektologie a digitální kartografie již v plánovací fázi, což je výrazným epistemologickým posunem.

- » **Distanční forma výzkumu** – Zásadním přínosem metodiky je institucionalizace **distanční formy terénního sběru dat**, tj. přímého výzkumu realizovaného online pomocí digitálních technologií, a definování jejích principů a postupů. Zatímco tradiční terénní mapování nářečí bylo výhradně kontaktní, nová metodika reflektuje vývoj v informačních a komunikačních technologiích a umožňuje explorátorům vést výzkumné rozhovory a pořizovat zvukové záznamy i „na dálku“. Tím umožňuje zahrnout širší spektrum respondentů, včetně těch, kteří mohou být z různých důvodů (např. vzdálenosti, zdravotního omezení) pro výzkum jinak obtížně dosažitelní.
- » **Standardizace pozic a činností členů výzkumného týmu** – Metodika jasně **definuje jednotlivé pozice členů výzkumného týmu** – vedoucí výzkumu, koordinátor, explorátor, pracovník technické podpory – a stanovuje podrobné popisy jejich činnosti. V dřívějších výzkumech často závisela organizace sběru dat na individuálním přístupu zkušených dialektologů. Oproti tomu tato metodika klade důraz na systematizaci a transparentnost řízení týmu. Tato formalizace zvyšuje srovnatelnost výstupů a umožňuje zapojení i osob bez větších výzkumných zkušeností při zachování metodické integrity.
- » **Etický a právní rámec** – Dřívější výzkumné postupy nebyly systematicky propojeny s etickým rámcem, který sice dříve nebyl výslovně kodifikován, dnes je však právními předpisy i společností vyžadován. Metodika integruje do nářečního výzkumu **etická pravidla a pravidla ochrany osobních údajů (GDPR)**. Obsahuje také pokyny pro poskytnutí souhlasů respondentů a zacházení s jejich osobními údaji. Z hlediska GDPR jsou v úvodním rozhovoru při sezení zaznamenány na audionahrávku osobní údaje

respondenta, nikoliv však údaje citlivé (např. politické názory, náboženské vyznání, údaje o zdravotním stavu). Tento posun není pouze formální, ale reflektuje hlubší kulturní proměnu vědecké etiky, kterou tradiční výzkumy v dnes požadovaném rozsahu řešit nemusely. Výsledné datové sady z výzkumů realizovaných podle této metodiky mají potenciál být publikovány jako otevřená data, což je zcela nový přístup oproti uzavřenému charakteru většiny dosavadních výstupů.

- » **Interdisciplinarita** – Výzkumný rámec předložený touto metodikou zdůrazňuje **interdisciplinární charakter** sběru dialektologického materiálu – propojuje dialektologii, sociolingvistiku, geoinformatiku, kartografii, geografii a informační technologie. Výzkumníci například mohou využívat softwarové nástroje, které slouží k pořizování dat, správě datových sad a řízení výzkumných aktivit. Dříve byly podobné interdisciplinární snahy výjimečné a neformalizované. Dnes je interdisciplinarita jedním z deklarovaných cílů nářečního výzkumu.
- » **Srovnatelnost výzkumů** – Metodika byla vytvořena s vědomím nutnosti **vzájemného srovnání výsledků výzkumů**, které budou provedeny podle této metodiky. Tato komparabilita umožní v budoucnu důsledné diachronní analýzy, tedy zkoumání vývoje nářečí v čase – což při dřívějším nejednotném sběru dat nebylo možné. Postupy v této metodice vycházejí ze zkušeností celouzemního nářečního výzkumu z let 1964–1976 a byly aplikovány v celouzemním nářečním výzkumu od roku 2025. Významným přínosem této metodiky z hlediska české dialektologie je, že tímto bylo umožněno srovnání výsledků obou celouzemních nářečních výzkumů a vyhodnocení vývoje nářečních jevů za posledních 60 let.

Metodika pro sběr dialektologického materiálu metodami kontaktního a distančního terénního výzkumu představuje zásadní posun oproti dosavadním přístupům v nářečním výzkumu. Nejde jen o aktualizaci předchozích výzkumných postupů, ale o jejich reformulaci v souladu s možnostmi současné vědy a techniky. Kombinace digitalizace, standardizace, interdisciplinarity a etické transparentnosti činí z této metodiky potřebný metodologický dokument pro efektivní terénní dialektologický výzkum. Metodika systematizuje celý výzkumný postup, přináší do nářečního výzkumu výrazný podíl digitalizace

VÝZKUM 25

VÝZKUM 25 byl **projektem společného výzkumného partnerství** dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR a Katedry geoinformatiky Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

a geoinformatizace, zavádí distanční formu terénního výzkumu, standardizuje pozice členů výzkumného týmu, vymezuje etický a právní rámec nářečního výzkumu, podporuje širší interdisciplinární spolupráci a umožňuje srovnatelnost výzkumů. Oproti dřívějším postupům mapování nářečí českého jazyka je tato metodika komplexním, systematickým a technologicky založeným nástrojem, který zároveň zachovává kompatibilitu s tradičními dialektologickými výzkumy a umožňuje srovnání s výzkumy budoucími.

8.2 Určení metodiky

Metodika pro sběr dialektologického materiálu při kontaktním a distančním terénním výzkumu poskytuje metodologický rámec pro praktickou realizaci pořízení nářečních dat. Podnět pro její sestavení vyplynul z potřeb sběru dialektologického materiálu v projektu *Atlas českého jazyka 2027: celouzemní výzkum nářečí českého jazyka po 50 letech*. Z koncepce metodiky vyplývá, že není určena jen dialektologům, ale širšímu spektru uživatelů, jejichž pozice a kompetence ve výzkumném procesu metodika přesně specifikuje, popisuje jejich činnost a stanovuje odpovědnosti. Adresáty metodiky tedy nelze chápat jako homogenní skupinu, ale jako různé typy výzkumných a podpůrných aktérů, jejichž koordinovaná spolupráce je podmínkou úspěšné realizace výzkumu.

» Metodika pro výzkumné týmy

Základní cílovou skupinu představují **výzkumné týmy**, tvořené různými typy pracovníků, jejichž pozice jsou v metodice přesně vymezeny. Nejvyšší organizační odpovědnost nese **vedoucí výzkumu**, jenž definuje výzkumné cíle, metodologický rámec a celkovou strategii výzkumu. Vedoucí výzkumu je nositelem vědecké koncepce a zároveň garantem odborné a etické integrity výzkumu. Na střední úrovni v týmu stojí **koordinátoři**, jejichž úkolem je řídit a podporovat činnost explorátorů v jednotlivých regionech. Koordinátoři zajišťují komunikaci s kontaktními osobami, přidělují explorátorům setkání s respondenty ve výzkumných lokalitách, řeší organizační záležitosti a dohlížejí na úplnost realizovaných sezení. Nejpočetnější skupinou využívající metodiku jsou **explorátoři**. Jsou podle ní odborně proškoleni, aby vedli výzkumná sezení a pořizovali kvalitní nářeční data. Jejich činnost je metodikou detailně popsána v jednotlivých krocích sběru

VÝZKUM 25

O metodické postupy uvedené v této metodice se **zajímali a inspirovali se** jimi dialektologové z dalších výzkumných pracovišť, např. Masarykovy univerzity v Brně, Jazykovědného ústavu Ľudovíta Štúra v Bratislavě, Univerzity Adama Mickiewicze v Poznani, Institutu slavistiky Polské akademie věd ve Varšavě aj.

dialektologického materiálu, zejména ve fázích plánování, realizace a finalizace sezení. Metodika je pro exploratory nástrojem, který jim umožňuje vést výzkum systematicky a eticky. Do širšího rámce určení metodiky patří **pracovníci technické podpory**, jejichž pozice je nově koncipována s ohledem na zapojení technických prostředků a distanční formy sběru. Tito pracovníci zajišťují funkčnost technických prostředků, poskytují technickou podporu koordinátorům a explorátorům, řeší problémové situace při internetovém připojení a dbají na správné uložení a zabezpečení dat.

» **Metodika pro vzdělávání a školení**

Druhým okruhem adresátů metodiky jsou **začínající výzkumníci a studenti bohemistiky**, kteří se zapojují do dialektologického výzkumu buď v rámci studia, nebo jako asistenti výzkumných týmů. Pro ně je metodika určena jako operativní návod a studijní materiál, který přispívá k osvojování standardizovaných postupů terénního mapování, základů badatelské etiky i technické stránky výzkumu. Metodika je rovněž sestavena pro **školení koordinátorů a explorátorů**. Školení nových členů výzkumných týmů předpokládá práci s metodikou jako s hlavním výkladovým a instruktivním materiálem. V metodice jasně popsany postup sběru dialektologického materiálu – strukturovaný do fází a kroků – napomáhá ke snadnému začlenění do vzdělávání v rámci odborných školení. Vzdělávací funkce metodiky přispívá k optimalizaci sběru dialektologického materiálu i výchově nové generace dialektologů. V tomto ohledu metodika přesahuje rámec jednorázového výzkumu a přispívá k dlouhodobé udržitelnosti odborného rozvoje geolingvistiky.

» **Metodika pro spolupracující osoby**

Další významnou skupinu uživatelů metodiky představují **osoby z výzkumných lokalit spolupracující na výzkumu**, především kontaktní osoby, které pomáhají výzkumnému týmu navázat kontakt s potenciálními respondenty a často jsou prostředníky mezi výzkumníky a místní komunitou. Metodika jim poskytuje užitečné instrukce o komunikaci s respondenty a o organizování setkání či sezení, čímž jim umožňuje aktivně se zapojit do výzkumu i bez odborného vzdělání v dialektologii. Metodika je určena i pro asistující osoby, které v distančním výzkumu pomáhají respondentům (zejména starším nebo technicky nezkušeným osobám) s obsluhou komunikační techniky.

VÝZKUM 25

Metodické postupy terénního výzkumu uvedené v této metodice byly zařazeny do **vybraných předmětů studia českého jazyka** na Filozofické a Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity. Studenti podle nich realizovali své terénní výzkumy a výsledky zpracovali v seminárních a závěrečných pracích.

VÝZKUM 25

O metodiku projevilo
vážný zájem několik
veřejných subjektů, např.
Národní muzeum v přírodě
v Rožnově pod Radhoštěm,
Obchodní akademie
T. G. Masaryka v Jindřichově
Hradci, Moravské zemské
muzeum v Brně a Slovácké
muzeum v Uherském Hradišti.

» Metodika pro širší odbornou veřejnost

Metodika cílí i na širší odbornou veřejnost, zejména lingvisty, sociolingvisty, etnology, historiky, geografy a učitele češtiny, kteří mohou metodiku využít jako inspirační podklad pro vlastní výzkum. Přestože metodika vznikla především pro potřeby projektu *Atlas českého jazyka 2027: celožemní výzkum nářečí českého jazyka po 50 letech*, je aplikovatelná i mimo tento projekt – například při regionálních výzkumech, studentských projektech nebo při tvorbě popularizačních výstupů. Výsledky získané podle této metodiky mohou být využity v dalších oborech a tím přispívat k prohlubování interdisciplinárního dialogu, například při zkoumání regionální identity, kulturní krajiny nebo historické migrace. Tím metodika podporuje nejen aplikaci nářečních dat v širších humanitních a společenských souvislostech, ale také podněcuje nová výzkumná partnerství mezi dialektology a odborníky z dalších vědních disciplín.

Z výše uvedeného je zřejmé, že *Metodika pro sběr dialektologického materiálu při kontaktním a distančním terénním výzkumu* je koncipována především jako odborný návod pro výzkumné týmy dialektologů. Rozhodně není dokumentem určeným pouze úzké skupině specialistů. Je především inovativním návodem pro specifický druh výzkumu, který reflektuje proměny vědecké práce, technologických možností a společenských očekávání a který umožňuje aktivní zapojení různých aktérů – od vědeckých pracovníků až po laické spolupracovníky v terénu. Svým charakterem podporuje interdisciplinaritu a transparentnost vědecké práce, zahrnuje vzdělávací rozměr, popularizační potenciál i možnost dlouhodobého metodického ukotvení nářečního výzkumu v České republice.

8.3 Uplatnění metodiky v praxi

Praktické uplatnění *Metodiky pro sběr dialektologického materiálu metodami kontaktního a distančního terénního výzkumu* spočívá v jejím komplexním pokrytí všech fází výzkumu – od plánování přes realizaci až po finalizaci. Díky podílu informačních technologií, právní a etické ukotvenosti, digitalizaci a interdisciplinárnímu přístupu se metodika uplatní v efektivním, systematickém výzkumu nářečí s vysokou mírou validity. Metodika je návodem pro sběr dialektologických dat, ale i rámcem pro jejich vědecké a společenské využití.

Metodika byla primárně navržena pro výzkum v rámci projektu *Atlas českého jazyka 2027: celouzemní výzkum nářečí českého jazyka po 50 letech*, jehož cílem byla aktualizace a doplnění dialektologického materiálu získaného při rozsáhlém celonárodním výzkumu nářečí v letech 1964–1976. V tomto smyslu metodika posloužila jako praktický návod pro terénní výzkum, který byl přímo provázán s požadavky současné dialektologie, digitalizací a geoinformatikou.

Výsledky nářečního výzkumu realizovaného podle této metodiky umožní vytváření rozsáhlých databází synchronního i diachronního nářečního materiálu, jejichž využití je vhodné jak pro výzkumné analýzy, tak pro výuku a popularizaci. Uplatnění metodiky se vztahuje na získávání dialektologických dat v terénu i na jejich následné ukládání a archivaci.

Podrobné vymezení pozic a popisy činností členů výzkumného týmu (vedoucí, koordinátoři, explorátoři, pracovníci technické podpory) v metodice zajišťují její uplatnění ve vícečlenných vědeckých týmech, studentských projektech nebo v aktivitách pracovníků bez předchozího hlubšího dialektologického vzdělání. Tím metodika umožňuje rozšíření nářečního výzkumu do různých regionů.

Výzkumníci uplatní metodiku i při rozhodování mezi kontaktní a distanční formou výzkumu. V případě kontaktního výzkumu metodika poskytuje přesný scénář setkání s respondentem, vedení výzkumného rozhovoru a zajištění technického zázemí. Pro distanční výzkum metodika obsahuje navíc pokyny pro ověření technické připravenosti respondenta, instrukce pro asistující osobu a doporučení pro zajištění co nejvyšší kvality záznamu.

Metodika má významné didaktické uplatnění. Je určena nejen pro profesionální dialektology, ale také pro studenty bohemistiky, učitele či amatérské badatele. Součástí praktického uplatnění metodiky je její začlenění do školení členů výzkumných týmů, učebních textů, odborných workshopů, instruktážních videí a manuálů, které připravují zájemce k samostatnému výzkumu. Tato výuková dimenze zajišťuje, že se metodika může stát součástí akademického kurikula a přispět k formování nové generace lingvistů.

Metodika pro sběr dialektologického materiálu při kontaktním a distančním terénním výzkumu byla vytvořena jako praktický, odborně fundovaný návod pro realizaci výzkumů nářečí českého jazyka. Dokument systematizuje postupy pořizování nářečních dat, vymezuje pozice a činnosti členů výzkumného týmu, definuje kontaktní i distanční formu výzkumu, zdůrazňuje nezbytnost dodržování etických zásad výzkumu a podtrhuje význam digitalizace a mezioborového rámce výzkumu. Zároveň slouží jako školicí a organizační opora pro koordinátory a explorátory výzkumu s cílem zajistit jednotný, vzájemně srovnatelný a vědecky relevantní dialektologický materiál.

Předkládaný metodický materiál představuje komplexní návod pro terénní výzkum nářečí českého jazyka, který se opírá o dlouhodobé badatelské zkušenosti, systematické pilotní ověřování jednotlivých kroků sběru nářečních dat a důkladnou analýzu potřeb současné české dialektologie. Hlavním cílem metodiky je nabídnout vědcům, pedagogům i studentům prakticky orientovaný, srozumitelný a přitom metodologicky robustní nástroj, který umožní realizovat terénní výzkum v souladu s aktuálními požadavky geolingvistiky.

Koncepce metodiky je postavena na několika základních pilířích. Tím prvním je **respekt k přirozenému jazykovému projevu a autentickému komunikačnímu prostředí**, v němž se nářečí přirozeně formuje a proměňuje. Z tohoto důvodu metodika klade důraz na kontaktní formu terénního sběru dialektologických dat, tedy výzkumný rozhovor vedený explorátorem osobně přímo ve výzkumné lokalitě u respondenta. Tento přístup přispívá nejen k autentickému zaznamenání jazykového projevu, ale i k hlubšímu porozumění sociolingvistickým faktorům ovlivňujícím jazykové chování mluvčích.

Druhým pilířem je **důraz na etiku výzkumu a partnerský vztah s respondentem**. Metodika jasně definuje principy poskytnutí souhlasů, ochrany osobních údajů i kulturní citlivosti, čímž přispívá k etické udržitelnosti výzkumné praxe. Explorátor je veden k vnímání respondenta jako rovnocenného partnera, nikoli jako pouhého zdroje výzkumných dat.

Třetí pilíř tvoří **flexibilní a modulárně koncipovaná struktura metodiky**, jež umožňuje v rámci zkoumání nářečí efektivní přizpůsobení metodických pokynů různým výzkumným cílům, regionálním specifikům i povaze zkoumaných jazykových jevů.

Inovativnost této metodiky spočívá v jejím otevřeném, reflexivním pojetí a také ve způsobu práce s digitálními technologiemi. Metodika podporuje využití **moderních nástrojů pro záznam, archivace a sdílení nářečních dat** v souladu s principy FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable), což výrazně přispívá k udržitelnosti a transparentnosti výzkumu.

Praktičnost metodiky se odráží v její **srozumitelnosti, přehlednosti a systematickém členění** jednotlivých fází výzkumu – od přípravy výzkumu a kontaktování respondenta přes vedení samotného výzkumného rozhovoru až po fázi ukončení, dokumentace a zpětné vazby. Každý krok je doplněn o doporučení, příklady dobré praxe, potenciální rizika a jejich možná řešení. Jasně strukturovaná metodika může sloužit nejen zkušeným badatelům, ale i studentům, kteří se s terénním nářečním výzkumem setkávají poprvé.

Metodika nabízí široký **mezioborový potenciál**. Ačkoliv je primárně určena pro lingvistický výzkum, její principy lze úspěšně aplikovat také v etnologii, sociální antropologii či kulturní historii. Uplatnění může nalézt jak v základním a aplikovaném výzkumu, tak i při výuce či přípravě komunitních projektů se zaměřením na paměť regionu.

Velkým přínosem metodiky je její **udržitelnost**, a to ve třech rovinách. První rovinou je udržitelnost odborná – metodika vychází z osvědčené badatelské tradice, ale zároveň reflektuje současný stav poznání a principy otevřené vědy. Druhou rovinou je udržitelnost technologická – důraz na digitalizaci a archivaci nářečních dat. Třetí rovinou je udržitelnost institucionální – metodika je navržena tak, aby mohla být integrována do výzkumné, pedagogické i dokumentační činnosti institucí zabývajících se jazykovým dědictvím.

Závěrem lze konstatovat, že *Metodika pro sběr dialektologického materiálu při kontaktním a distančním terénním výzkumu* naplňuje všechny hlavní požadavky kladené na současný terénní dialektologický výzkum: je koncepčně promyšlená, teoreticky ukotvená, prakticky použitelná, eticky odpovědná a technologicky orientovaná na budoucnost. Představuje nástroj, který významně přispívá nejen k uchování nářečního bohatství, ale také k rozvoji jazykovědy založené na participativním přístupu, mezioborové spolupráci a důrazu na dlouhodobou udržitelnost výzkumné praxe.

10 | LITERATURA

Publikace, které předcházely metodice a byly do termínu vydání publikovány, jsou označeny ikonou »

AUER, Peter (2010). *Language and space*. New York, N.Y.: De Gruyter Mouton. ISBN 9783110180022.

BALHAR, Jan (1963). Syntaktická část dotazníku pro připravovaný Atlas českých nářečí. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*. A, Řada jazykovědná, roč. 12, č. A11, s. 133–139.

BĚLIČ, Jaromír (1972). *Nástin české dialektologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 463 s.

BĚLIČ, Jaromír (1953). *K průzkumu hanáckých nářečí*. Olomouc: Studijní a lidovýchovní ústav kraje Olomouckého.

BĚLIČ, Jaromír (1968). *Naléhavé úkoly české dialektologie*. Slovo a slovesnost, roč. 29, č. 3, s. 287–294.

BOBERG, Charles, NERBONNE, John a WATT, Dominic (2018). *The Handbook of Dialectology*. Chichester: John Wiley. ISBN 9781118827550.

CROFT, William (2002). *Typology and Universals*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 9781316582886.

ČESKÝ JAZYKOVÝ ATLAS (1992–2011). Praha: Academia. 6 sv. ISBN 80-200-0014-3 (1. sv.), ISBN 80-200-0574-9 (2. sv.), ISBN 80-200-0654-0 (3. sv.), ISBN 80-200-0921-3 (4. sv.), ISBN 80-200-1339-3 (5. sv.), ISBN 978-80-200-1967-7 (Dodatky). Dostupné z: <https://cja.ujc.cas.cz/>

ČESKÝ JAZYKOVÝ ATLAS (1964–1965). *Dotazník pro výzkum českých nářečí*. Praha: Ústav pro jazyk český ČSAV.

DVOŘÁČKOVÁ, Věra (2011). *Osudy Ústavu pro jazyk český: dějiny ÚJČ ČSAV a jeho předchůdců ve světle archivních pramenů*. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR. ISBN 8086496538.

GOLÁŇOVÁ, Hana a WACLAWIČOVÁ, Martina et al. (2023). *Mapka: mapová aplikace pro korpusy mluvené češtiny*. Verze 2.0. ÚČNK FF UK, Praha. Dostupné z: <http://korpus.cz/mapka>.

HAVRÁNEK, Bohuslav (1934). *Nářečí česká*. In: HUJER, O., ed. *Československá vlastivěda III. Jazyk*. Praha: Sfinx, s. 81–218.

HLAVSOVÁ, Jaroslava (1991). *Období rozvoje české dialektologie v letech 1895–1945 (Část 3)*. Naše řeč, roč. 74, č. 4–5, s. 225–233.

CHAMBERS, John Kenneth a TRUDGILL, Peter (2004). *Dialectology*. Cambridge: Cambridge University Press.

- CHROMÝ, Jan a LEHEČKOVÁ, Eva (eds.) (2007). *Rozhovory s českými lingvisty I*. Praha: Dauphin. 348 s. ISBN 978-80-7272-107-8.
- CHROMÝ, Jan a LEHEČKOVÁ, Eva, eds. (2009). *Rozhovory s českými lingvisty II*. Praha: Akropolis. 344 s. ISBN 978-80-86903-95-8.
- IREINOVÁ, Martina a KONEČNÁ, Hana (2015). *Nářečí dříve a nyní: Český jazykový atlas*. Praha: Středisko společných činností AV ČR, v. v. i., Věda kolem nás, řada Pro všední den, sv. 37. Dostupné z: http://www.vedakolemna.cz/miranda2/m2/sys/galerie-download/VKN_37web.pdf
- » IREINOVÁ, Martina (2019). Nářeční výzkum v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od poloviny 20. století do současnosti – metody, výsledky. *Prace filologiczne*, roč. LXXIV, s. 59–67. ISSN 0138-0567. Dostupné z: <https://www.journals.polon.uw.edu.pl/index.php/pf/issue/view/32/107>
- » IREINOVÁ, Martina (2021). Úkoly české dialektologie na počátku 21. století. *Gwary dziś*, roč. 14, s. 11–16. ISSN 1898-9276. Dostupné z: <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/gd/article/view/30353>
- » IREINOVÁ, Martina, VOŽENÍLEK, Vít et al. (2024). *Atlas nářečí českého jazyka: Nominativ a akuzativ plurálu životných maskulin*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 100 s. Edice M·A·P·S· (Maps and Atlas Product Series), Num. 28. ISBN 978-80-244-6561-6.
- » IREINOVÁ, Martina, VOŽENÍLEK et al. (2023). *Atlas nářečí českého jazyka: Nominativ singuláru feminin*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 112 s. Edice M·A·P·S· (Maps and Atlas Product Series), Num. 27. ISBN 978-80-244-6413-8.
- » IREINOVÁ, Martina, VOŽENÍLEK, Vít et al. (2022). *Atlas nářečí českého jazyka: Deklinace substantiv*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 105 s. Edice M·A·P·S· (Maps and Atlas Product Series), Num. 26. ISBN 978-80-244-6245-5.
- » IREINOVÁ, Martina, VOŽENÍLEK, Vít et al. (2022). *Atlas nářečí českého jazyka: Instrumentál plurálu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 103 s. Edice M·A·P·S· (Maps and Atlas Product Series), Num. 19. ISBN 978-80-244-6244-8.
- » IREINOVÁ, Martina, VOŽENÍLEK, Vít et al. (2020). *Atlas nářečí českého jazyka: Krácení vokálů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 55 s. Edice M·A·P·S· (Maps and Atlas Product Series), Num. 18. ISBN 978-80-244-5846-5.

- JANČÁK, Pavel (1955). Lexikální výzkum našich nářečí. *Naše řeč*, roč. 38, č. 7–8, s. 245–247.
- JANČÁK, Pavel (1959). Závěrečná dotazníková akce při výzkumu českých nářečí. *Naše řeč*, roč. 42, č. 3–4, s. 105–107.
- JANČÁK, Pavel (1991). K rozvoji českého jazykového zeměpisu. *Slovo a slovesnost*, roč. 52, č. 3, s. 231–234.
- KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana, eds. (2016). *Nový encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 978-80-7422-480-5. Dostupné z: <https://www.czechency.org/>
- KLOFEROVÁ, Stanislava (2000). *Mluva v severomoravském pohraničí*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 8021024704.
- KLOFEROVÁ, Stanislava (2007). Dialektologie. In: PLESKALOVÁ, J., KRČMOVÁ, M., VEČERKA, R. a KARLÍK, P., eds. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, s. 336–376. ISBN 978-80-200-1523-5.
- KLOFEROVÁ, Stanislava (2017a). Dialekt. In: KARLÍK, P., NEKULA, M. a PLESKALOVÁ, J., eds. *Nový encyklopedický slovník češtiny*. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/DIALEKT>
- KLOFEROVÁ, Stanislava (2017b). Jazykový zeměpis. In: KARLÍK, P., NEKULA, M. a PLESKALOVÁ, J., eds. *Nový encyklopedický slovník češtiny*. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/JAZYKOV%C3%9D%20ZEM%C4%9APIS>
- KLOFEROVÁ, Stanislava (2017d). Jazykovězeměpisná metoda. In: KARLÍK, P., NEKULA, M. a PLESKALOVÁ, J., eds. *Nový encyklopedický slovník češtiny*. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/JAZYKOV%C4%9AZEM%C4%9APISN%C3%81%20METODA>
- KOUDELA, Břetislav (1960). Potřeba výzkumu jazykového vývoje v tzv. pohraničí. *Naše řeč*, roč. 43, č. 7–8, s. 206–210.
- LAMELI, Alfred (2010). *Language and space*. New York: De Gruyter Mouton. ISBN 9783110196092.
- LUEBBERING, Candice R. (2013). Displaying the geography of language: the cartography of language maps. *The Linguistics Journal*, roč. 7, č. 1, s. 39–67.
- » NÉTEK, Rostislav, KONÍČEK, Jakub, ŠTRUBL, Ondřej a VOŽENÍLEK, Vít (2022). Czech Linguistic Maps – Implementation of Geovisualization Portal. *Abstracts of the ICA*, roč. 5, s. 64. Dostupné z: <https://doi.org/10.5194/ica-abs-5-64-2022>
- DUARTE SEABRA, Rodrigo, PEREIRA ROMANO, Valter a OLIVEIRA, Nathan (2014). A Brazilian Contribution for Automated Linguistic Cartography. *American Journal of Linguistics*, roč. 3, č. 2, s. 27–40. ISSN 2326-0769. Dostupné z: <https://doi.org/10.5923/j.linguistics.20140302.01>
- RAK, Maciej a SIKORA, Kazimierz, eds. (2014). *Badania dialektologiczne. Stan, metodologia, perspektywy*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński. Dostupné z: https://www.academia.edu/28070642/Badania_dialektologiczne_Stan_metodologia_perspektywy_pod_redakcj%C4%85_Macieja_Raka_i_Kazimierza_Sikory

- RIPKA, Ivor (1994). Metodické aspekty terénnych výskumov (O vzťahoch dialektológie a sociolingvistiky). *Slovenská reč*, roč. 59, s. 193–201.
- RUBÍN, Antonín (1973). K ukončení výzkumu tradičních nářečí pro Český jazykový atlas. *Naše řeč*, roč. 56, č. 1, s. 35–39.
- SGALL, Petr a TRNKOVÁ, Alena (1963). K metodám zkoumání běžně mluvené češtiny. *Naše řeč*, roč. 46, č. 1, s. 28–35.
- ŠIMEČKOVÁ, Marta et al. *Metodika pro převod strukturovaných znalostí z oboru dialektologie do strojového učení*. Brno–Olomouc: Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky – Vysoké učení technické v Brně – Univerzita Palackého v Olomouci, 2025. Dostupné z: <https://www.jamap.cz/metodika>
- UTĚŠENÝ, Slavomír (1953). K zahájení soustavného výzkumu moravských nářečí. *Naše řeč*, roč. 36, č. 7–8, s. 251–252.
- UTĚŠENÝ, Slavomír (1957). K dotazníkovému výzkumu slovní zásoby českých nářečí. *Naše řeč*, roč. 40, č. 7–8, s. 222–227.
- UTĚŠENÝ, Slavomír (1967). K metodice studia sociální stratifikace jazyka. *Slovo a slovesnost*, roč. 28, č. 4, s. 434–439.
- VONDRÁKOVÁ, Alena (2020). Map symbol design: Presenting abstract topics with advanced symbology. *Abstracts of the ICA*, roč. 2, s. 1–2. ISSN 2570-2106. Dostupné z: <https://doi.org/10.5194/ica-abs-2-7-2020>
- VORÁČ, Jaroslav (1949). Zpráva o výzkumu českých nářečí. *Naše řeč*, roč. 33, č. 1–2, s. 29–31.
- VORÁČ, Jaroslav (1949). Zpráva o výzkumu moravských a slovenských nářečí. *Naše řeč*, roč. 33, č. 5–6, s. 107–110.
- VORÁČ, Jaroslav (1954). O úkolech dialektologie a metodách jazykového zeměpisu. In: *Studie a práce lingvistické I*. Praha, s. 328–340.
- VORÁČ, Jaroslav a RACKOVÁ, Marie (1968). Práce na Českém jazykovém atlase. *Slovo a slovesnost*, roč. 29, č. 3, s. 312–318.
- VOŽENÍLEK, Vít, KAŇOK, Jaromír et al. (2011). *Metody tematické kartografie: vizualizace prostorových jevů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2790-4.
- » VOŽENÍLEK, Vít, KONÍČEK, Jakub a VONDRÁKOVÁ, Alena (2022). Improving the concept of dialect maps based on geoinformatization of Czech dialectologic research. *Abstracts of the ICA*, roč. 5, s. 15. Dostupné z: <https://doi.org/10.5194/ica-abs-5-15-2022>
- » VOŽENÍLEK, Vít, IREINOVÁ, Martina, VONDRÁKOVÁ, Alena a KONÍČEK, Jakub (2022). Mapping, synthesis and visualization of Czech dialects. *International Journal of Cartography*, roč. 8, č. 1, s. 148–163. ISSN 2372-9333. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/23729333.2021.1978039>
- ZAGÓRSKI, Zygmunt (2001). O różnych metodach badań dialektologicznych. *Gwary dziś*, roč. 1, s. 25–31. ISBN 83-7063-306-4, ISSN 0079-4678.

11 | SUMMARY

Methodology for the Collection of Dialectological Data: In-Person and Remote Field Research represents a practical and academically grounded guide for conducting field research on Czech dialects. This document systematizes the procedures for collecting dialectological data, defines the roles and responsibilities of research team members, outlines both in-person and remote research approaches, emphasizes the importance of adhering to ethical research principles, and highlights the role of digitization and interdisciplinary frameworks. It also serves as a training and organizational tool for coordinators and field researchers, aiming to ensure the collection of standardized, comparable, and scientifically relevant dialectological data.

This methodological guide presents a **comprehensive approach to field research on Czech dialects**, drawing on long-term research experience, systematic pilot testing of individual data collection steps, and a thorough analysis of the current needs of Czech dialectology. The primary objective is to provide researchers, educators, and students with a practical, accessible, and methodologically robust tool for conducting fieldwork in alignment with current geolinguistic standards.

The methodology is built on several core pillars. The first is **respect for natural language use and authentic communicative contexts** in which dialects organically develop and evolve. For this reason, it emphasizes in-person data collection, particularly through interviews conducted directly by the field researcher in the respondent's local environment. This approach ensures authentic linguistic documentation and deeper insight into the sociolinguistic factors shaping speakers' language behavior.

The second pillar is a **strong emphasis on research ethics and a partnership-based relationship with respondents**. The methodology clearly defines principles of informed consent, data protection, and cultural sensitivity, contributing to the ethical sustainability of research practice. Field researchers are encouraged to view respondents as equal partners rather than mere sources of data.

The third pillar is the **methodology's flexible and modular structure**, which allows effective adaptation to various research goals, regional specificities, and linguistic phenomena under investigation.

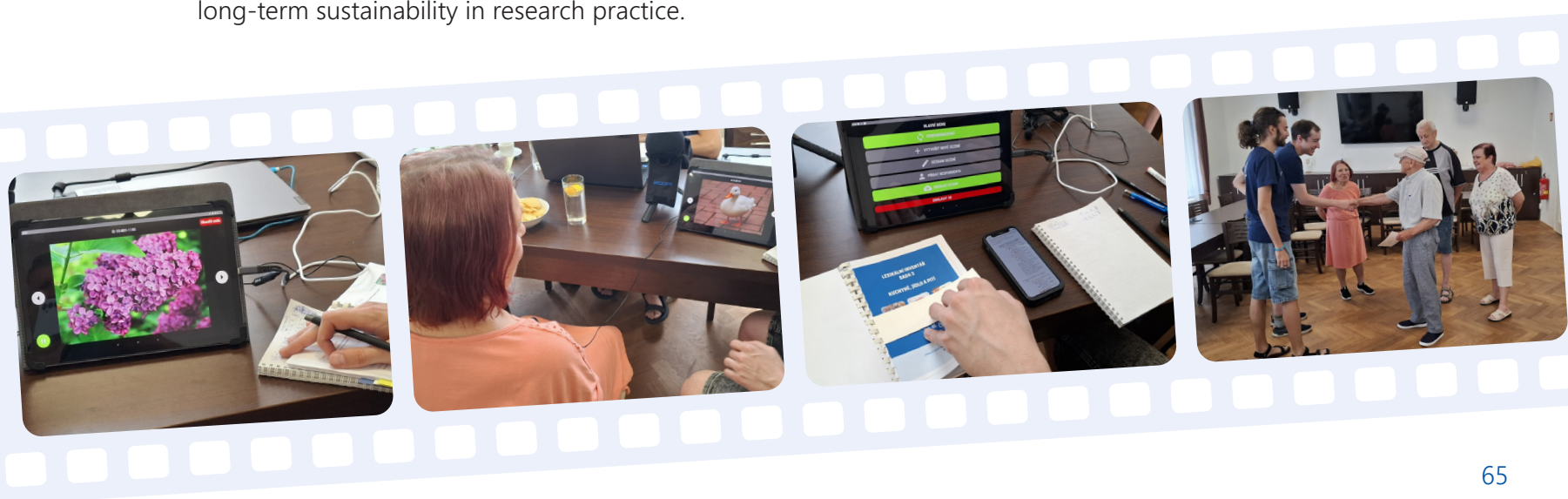
The innovative nature of this methodology lies in its **open and reflective design**, as well as its integration of **digital technologies**. It promotes the use of modern tools for recording, archiving, and sharing dialectological data in accordance with the FAIR principles (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable), thereby significantly enhancing the transparency and long-term sustainability of research.

Its practicality is reflected in the **clarity, structure, and systematic organization of research phases**—from preparation and respondent engagement to interview execution and the final stages of documentation and feedback. Each step includes recommendations, examples of best practices, potential risks, and mitigation strategies. The structured nature of the methodology makes it suitable for both experienced researchers and students encountering field dialect research for the first time.

The methodology offers **broad interdisciplinary potential**. While primarily designed for linguistic research, its principles can be successfully applied in ethnology, social anthropology, and cultural history. It is applicable in both basic and applied research, as well as in educational settings or community projects focused on regional memory.

A major strength of the methodology lies in its sustainability across three levels. First, **scholarly sustainability**—drawing on established academic traditions while incorporating current knowledge and the principles of open science. Second, **technological sustainability**—focusing on the digital preservation of dialectological data. Third, **institutional sustainability**—the methodology is designed to be integrated into the research, teaching, and documentation activities of institutions dedicated to linguistic heritage.

In conclusion, the ***Methodology for the Collection of Dialectological Data: In-Person and Remote Field Research*** fulfills all the key requirements of contemporary dialectological fieldwork: it is conceptually coherent, theoretically grounded, practically applicable, ethically responsible, and technologically forward-looking. It provides a tool that significantly contributes not only to the preservation of dialectal heritage but also to the advancement of linguistics through participatory approaches, interdisciplinary collaboration, and long-term sustainability in research practice.

SEZNAM PŘÍLOH

Všechny přílohy vycházejí z implementace *Metodiky pro sběr dialektologického materiálu při kontaktním a distančním terénním výzkumu* pro VÝZKUM 25.

- Příloha 1** Propozice pro kontaktní osobu k zajištění setkání ([krok 2](#))
- Příloha 2** Návrh textu poděkování obci ([krok 10](#))
- Příloha 3** Návrh textu poděkování respondentovi ([krok 10](#))
- Přílohy 4** Sady Lexikálního inventáře ([krok 8](#))
- Příloha 5** Výkaz činnosti koordinátora ([kap 5.2](#))
- Příloha 6** Výkaz činnosti explorátora ([kap. 5.3](#))
- Příloha 7** Evidence činností koordinátorů ([kap. 5.1](#))
- Příloha 8** Evidence činností explorátorů ([kap. 5.1](#))
- Příloha 9** Mapa Index vhodnosti obcí pro dialektologický terénní výzkum ([krok 2](#))
- Příloha 10** Formulář pro plánování setkání (PLAS) ([kap. 5, krok 4](#))
- Příloha 11** Tabulka evidovaných sezení (TES) ([kap. 5](#))

PŘÍLOHA 1

PROPOZICE PRO KONTAKTNÍ OSOBU K ZAJIŠTĚNÍ SETKÁNÍ (KROK 2)

Koho hledáme:

- » **rodák**, jehož rodiče (popř. i prarodiče) pocházeli z téže lokality, popř. z nejbližšího okolí,
- » věk: **65 let a více** (ideálně co nejstarší),
- » pohlaví: nerozhoduje,
- » **vzdělání: základní**, popř. střední (zcela výjimečně vysokoškolské – pokud mluví běžně nářečím),
- » komunikativní osoba, která v běžném každodenním hovoru **používá nářečí, nemluví spisovně**.

Jaké místo pro výzkum je nejvhodnější:

- » **klidné, tiché místo**,
- » v domácnosti mluvčího, na obecním úřadě nebo v jiném prostoru, kde se bude mluvčí cítit dobře, výzkum může proběhnout např. i v domově pro seniory.

Jak výzkum probíhá:

- » **krátký rozhovor** (povídání na téma: jak se dříve žilo v obci, jak se dříve hospodařilo, dětské hry, jídlo a pití, zvyky aj.),
- » **obrázkový dotazník** – respondent říká pojmenování pro běžné předměty a skutečnosti (např. *vařečka*, *vařecha*, *měchačka*; *děšť*, *dešč*, *dýšť*),
- » délka výzkumu s jedním respondentem: cca 1,5 hodiny,
- » na nahrávací zařízení se pořizuje zvukový záznam; na začátku je nutné, aby respondent udělil souhlas s nahráváním a s možností použít nahraný záznam k vědeckým účelům a prezentaci,
- » nahrávky budou uloženy v archivu dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český v Brně.

Důležité:

S každým respondentem probíhá výzkum samostatně, tzn. přítomen je pouze jeden respondent a zpravidla jeden explorační (tj. osoba, která provádí výzkum). Více respondentů na jednom sezení není vhodné – mohli by se ovlivňovat, skákat si do řeči a zvukový záznam by pak nebyl kvalitní.

Ideální počet předem domluvených respondentů: 3–4 na den.

Doporučený rozpis setkání pro čtyři respondenty:

1. respondent	9:00–10:30
2. respondent	10:30–12:00
obědová pauza	12:00–13:00
3. respondent	13:00–14:30
4. respondent	14:30–16:00

Doporučený rozpis setkání pro dva respondenty:

1. respondent	9:00–11:15
2. respondent	11:30–13:45

Co přinese nářeční výzkum obci:

- » obec bude zařazena do připravovaného **Atlasu českého jazyka**,
- » bude možné zjistit, nakolik se mluva obyvatel změnila od stavu zachyceného v Českém jazykovém atlase (výzkum se prováděl před více než 50 lety; <https://cja.ujc.cas.cz/>),
- » nahrávky budou zařazeny do **nářeční audiotéky**, a tak bude nářečí obce zpřístupněno pro další generace,
- » obec a její nářečí se zviditelní prostřednictvím zprávy o provedeném výzkumu, zveřejněné v místním nebo jiném periodiku,
- » možnost další spolupráce v případě zájmu ze strany místního obyvatelstva.

Další informace a kontaktní údaje na <https://www.mapovaninareci.cz/>.

Výzkum realizuje **dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR**,
Veveří 97, 602 00 Brno.

Vedoucí výzkumu: PhDr. Martina Ireinová, Ph.D.

Zástupce vedoucí: Mgr. Filip Kubeček

PŘÍLOHA 2

NÁVRH TEXTU PODĚKOVÁNÍ OBCI (KROK 10)

Návrh textu na děkovný list:

Poděkování obci za aktivní podporu výzkumu českých nářečí

Vaše obec se stala důležitou součástí celouzemního jazykového výzkumu, který pomáhá uchovat kulturní dědictví českého jazyka pro budoucnost.

PhDr. Martina Ireinová, Ph.D.,
vedoucí dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR

Ukázka provedení:

PŘÍLOHA 3

NÁVRH TEXTU PODĚKOVÁNÍ RESPONDENTOVÍ (KROK 10)

Návrh textu na děkovný list:

Poděkování za aktivní podporu výzkumu českých nářečí

Vaše ochota podělit se o jazykové znalosti je pro nás nesmírně cenná.
Pomáháte nám uchovat jedinečné bohatství českých nářečí pro budoucí generace.

PhDr. Martina Ireinová, Ph.D.,
Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR

Ukázka provedení:

Návrh textu na druhou stranu děkovného listu:

Děkujeme!

Vaše jazykové znalosti se právě staly součástí projektu
Atlas českého jazyka 2027: celouzemní výzkum nářečí českého jazyka po 50 letech.

S úctou a vděčností výzkumný tým pracovníků
Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky a Univerzity Palackého v Olomouci

Dne _____ v _____

Výzkumníci: _____

Více informací na www.MapovaniNareci.cz nebo na e-mailu ireinova@ujc.cas.cz

Ukázka provedení:

PŘÍLOHA 4

SADY LEXIKÁLNÍHO INVENTÁŘE (KROK 8)

LEXIKÁLNÍ INVENTÁŘ
SADA 1

ČLOVĚK A RODINA

Ústav pro jazyk Česká Akademie věd ČR
2025

MUŽ ID: 01-001-1901
může být: mužskej, chlap, strejč aj.
Jak říkáte dospělé osobě mužského pohlaví?

ŽENA ID: 01-002-1907
může být: ženčká, ženěká, roba, babča aj.
Jak říkáte dospělé osobě ženského pohlaví?

DÍTĚ ID: 01-003-1849
Jak říkáte nedospělé osobě?

CHLAPEČ ID: 01-004-1887
(zhruba do 14 let věku)
Jak říkáte nedospělé osobě mužského pohlaví?

LEXIKÁLNÍ INVENTÁŘ
SADA 2

OBYDLÍ A DOMÁCNOST

Ústav pro jazyk Česká Akademie věd ČR
2025

BYDLET ID: 02-001-0070
Doplňte: Nastěhovali jsme se do nového domu – odešel v něm budeme...

DOMŮ ID: 02-002-0084
Chlapec se vrací zpátky... (Kam?)

Z DOMOVA ID: 02-003-2732b
(např. odešel z domova); sledujeme z domova, z domu
Když děti vyrostou, odejdou z...

VENKOVSKÉ OBYDLÍ ID: 02-004-0086
sledujeme podoby slova chalupa (chalup, chalpa aj.), pokud odpoví jinak, tak se na ně dostat
Jak říkáte venkovskému obytnému stavení, dříve často využívanému k rekreaci?

LEXIKÁLNÍ INVENTÁŘ
SADA 3

KUCHYNĚ, JÍDLA A PITÍ

Ústav pro jazyk Česká Akademie věd ČR
2025

KUCHYNĚ ID: 03-001-0148
Jak říkáte místnosti v domě nebo bytě určené pro přípravu jídla?

NÁDOBÍ ID: 03-002-0300
může být: náčiní aj.
Jak říkáte souboru nádob k vaření a podávání jídla?

MÝT ID: 03-003-0316
Doplňte: Budu špinavé nádoby čistit vodou – budu je...

UTŘENÝ ID: 03-004-0323
Doplňte: Ten talíř už je suchý, použil jsem utěrku, je tedy...

LEXIKÁLNÍ INVENTÁŘ
SADA 4

HOSPODÁŘSTVÍ A ZAHRADA

Ústav pro jazyk Česká Akademie věd ČR
2025

PRÁCE ID: 04-001-0970
může být: slez, robota
Jak říkáte (obecně) lidské činnosti (např. na poli, v továrně, v kanceláři)?

LÍNÝ ID: 04-002-1768
Jaký je člověk, který nic nedělá?

STUDNA ID: 04-003-0233
Jak říkáte zařízení, které slouží k jímání podzemní vody?

NĚST ID: 04-004-0243
zaplat se opisem: držet něco a jít s tím, přemísťovat to
Jakou podobu slovesa „něst“ používáte?

72

PŘÍLOHA 4

LEXIKÁLNÍ INVENTÁŘ
SADA 5

LES A LOUKA

Ústav pro jazyk Český Akademie věd ČR
2025

LES ID: 05-001-1276
Jak říkáte souvislému porostu listnatých a/nebo jehličnatých stromů?

LES 6. sg. ID: 05-002-1279
[spis: (v) lese]
Doplňte: Zvěř žije v...

LESÍK ID: 05-003-1280
sledujeme varianty slova lesík
Jakou zdrobnělinu používáte pro slovo „les“?

SMRK ID: 05-004-1282
Jak říkáte stromu s těmito krátkými jehlicemi a dlouhými plodnými útvary?

POVICE ID: 05-005-1283
Jak říkáte místu s těmito dlouhými jehlicemi a plodnými útvary?

- 2 -

LEXIKÁLNÍ INVENTÁŘ
SADA 6

ČAS A POČASÍ

Ústav pro jazyk Český Akademie věd ČR
2025

ROZEDNÍVÁ SE, SVÍTÁ ID: 06-001-1476
Doplňte: Začíná den, už...

SLUNCE ID: 06-002-1477
pokud odpoví sluníčko ap., ptáme se na slunce, slunko ap.
Co svítí na obloze?

VYCHÁZET (O SLUNCI) ID: 06-003-1478
Doplňte: Večer bude toto těleso zapadat, ráno bude...

DEN ID: 06-004-1480
Jak říkáte době 24 hodin?

7. pl. ID: 06-005-1487
to před několika...
předcházející odpovědi.)

- 2 -

LEXIKÁLNÍ INVENTÁŘ
SADA 7

ZVYKY A ZÁBAVA

Ústav pro jazyk Český Akademie věd ČR
2025

DOBŘÝ DEN! ID: 07-001-2033
Jaký pozdrav použijete při setkání s člověkem, kterého neznáte nebo si s ním vykáte?

DOBŘÉ JITRO! ID: 07-002-2034
Co popíjete druhému člověku na začátku dne? Jaký pozdrav použijete?

NA SHLEDANOU! ID: 07-003-2035
Jaký pozdrav použijete při loučení s člověkem, se kterým si vykáte?

MASOPUSTNÍ ÚTEREK ID: 07-004-2064
(tzn. poslední dny masopustu)
Jak říkáte posledním dnům období zabíjaček, tance atd. od Tří králů do Popelčiny středy?

MASOPUSTNÍ ÚTEREK ID: 07-005-2065
Jak říkáte uspořádanému
tancům, které chodí
v tomto svátečním období?

- 2 -

LEXIKÁLNÍ INVENTÁŘ
SADA 8

OKOLNÍ PROSTŘEDÍ

Ústav pro jazyk Český Akademie věd ČR
2025

VESNICE ID: 08-001-0001
Doplňte: Opakem města je...

ULICE ID: 08-002-0045
Jak říkáte cestě mezi domy, zvláště ve městě?

HASIČSKÁ ZBROJNICE ID: 08-003-1953
Jak říkáte budově, která slouží jako prostor pro uložení výstroje k likvidaci požárů?

HŘBITOV ID: 08-004-1948
Jak říkáte místu, kde se pochovávají mrtví?

HŘEB ID: 08-005-1945
Jak říkáte místu, kde se pochovávají mrtví?

- 2 -

VÝKAZ ČINNOSTI KOORDINÁTORA (KAPITOLA 5.2)

VÝKAZ ČINNOSTI KOORDINÁTORA – realizovaná setkání

Měsíc:

[illegible]

VÝKAZ ČINNOSTI KOORDINÁTORA – realizovaná setkání

Měsíc: IX.2025

název obce nebo část obce, okres	typ lokality	číslo lokality	náhrada za lokalitu	ID setkání z PLAS	datum setkání	sada 1	sada 2	sada 3	sada 4	sada 5	sada 6	sada 7	sada 8	poznámka
Halenkov, VS	O	750		8011	01.09.2025	x	x			x		x		vyzkoumán zbytek, LEXI komplet
Čermná, TU	P	910		8097	06.09.2025			x	x	x	x	x		velmi ochotná starostka
Zbraslav, BO	Z	621		8765	13.09.2025	x	x	x	x					pí Vlková
Zbraslav, BO	Z	621		8766	13.09.2025					x	x	x	x	p. Horáček
Chočnejovice, MB	N		120	8820	22.09.2025	x	x	x	x					další výzkum 3.10.2025

VÝKAZ ČINNOSTI EXPLORÁTORA (KAPITOLA 5.3)

VÝKAZ ČINNOSTI EXPLORÁTORA – realizovaná sezení

Měsíc:

[illegible]

VÝKAZ ČINNOSTI EXPLORÁTORA – realizovaná sezení

Měsíc: IX.2025

[illegible]

PŘÍLOHA 7

EVIDENCE ČINNOSTÍ KOORDINÁTORŮ (KAPITOLA 5.1)

Návrh evidence:

EVIDENCE ČINNOSTÍ KOORDINÁTORŮ – měsíční přehled realizovaných setkání

jedno setkání = jeden řádek

ZÁŘÍ 2025

poř. č.	koordinátor	název obce nebo část obce, okres	typ lokality	číslo lokality	náhrada za lokalitu	ID setkání z PLAS	datum setkání	sada 1	sada 2	sada 3	sada 4	sada 5	sada 6	sada 7	sada 8	poznámka
1			O – opěrná					x – vyzkoumaná								
2			Z – základní					prázdné – nevyzkoumaná								
3			P – pohraniční													
4			N – náhradní	prázdné – nemá číslo												
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																

Příklad vyplněné evidence

ZÁŘÍ 2025

poř. č.	koordinátor	název obce nebo část obce, okres	typ lokality	číslo lokality	náhrada za lokalitu	ID setkání z PLAS	datum setkání	sada 1	sada 2	sada 3	sada 4	sada 5	sada 6	sada 7	sada 8	poznámka
1	Vomáčková H.	Halenkov, VS	O	750		8011	01.09.2025	x	x			x		x		vyzkoumán zbytek, LEXI komplet
2	Vomáčková H.	Čermná, TU	P	910		8097	06.09.2025			x	x	x	x	x		velmi ochotná starostka
3	Vomáčková H.	Zbraslav, BO	Z	621		8765	13.09.2025	x	x	x	x					pí Vlková
4	Vomáčková H.	Zbraslav, BO	Z	621		8766	13.09.2025					x	x	x	x	p. Horáček
5	Vomáčková H.	Chocnějovice, MB	N		120	8820	22.09.2025	x	x	x	x					další výzkum 3.10.2025
6	Pavelka K.	Luková, UO	P	912		5432	02.09.2025	x	x	x						
7	Pavelka K.	Čučice, BO	Z	624		6531	05.09.2025		x	x	x	x				
8	Pavelka K.	Číčov, PJ	O	336		7594	12.09.2025							x	x	
9	Pavelka K.	Pouzdřany, BV	N		629	7543	15.09.2025			x			x	x	x	

PŘÍLOHA 8

EVIDENCE ČINNOSTÍ EXPLORÁTORŮ (KAPITOLA 5.1)

Návrh evidence:

EVIDENCE ČINNOSTÍ EXPLORÁTORŮ – měsíční přehled realizovaných sezení

jedno sezení = jeden řádek

ZÁŘÍ 2025

poř. č.	explorátor	název obce nebo část obce, okres	typ lokality	číslo lokality	náhrada za lokalitu	ID sezení z TES	datum sezení	sada 1	sada 2	sada 3	sada 4	sada 5	sada 6	sada 7	sada 8	poznámka
1			O – opěrná					x – vyzkoumaná								
2			Z – základní					prázdné – nevyzkoumaná								
3			P – pohraniční													
4			N – náhradní	prázdné – nemá číslo												
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																

Příklad vyplněné evidence

EVIDENCE ČINNOSTÍ EXPLORÁTORŮ – měsíční přehled realizovaných sezení

jedno sezení = jeden řádek

ZÁŘÍ 2025

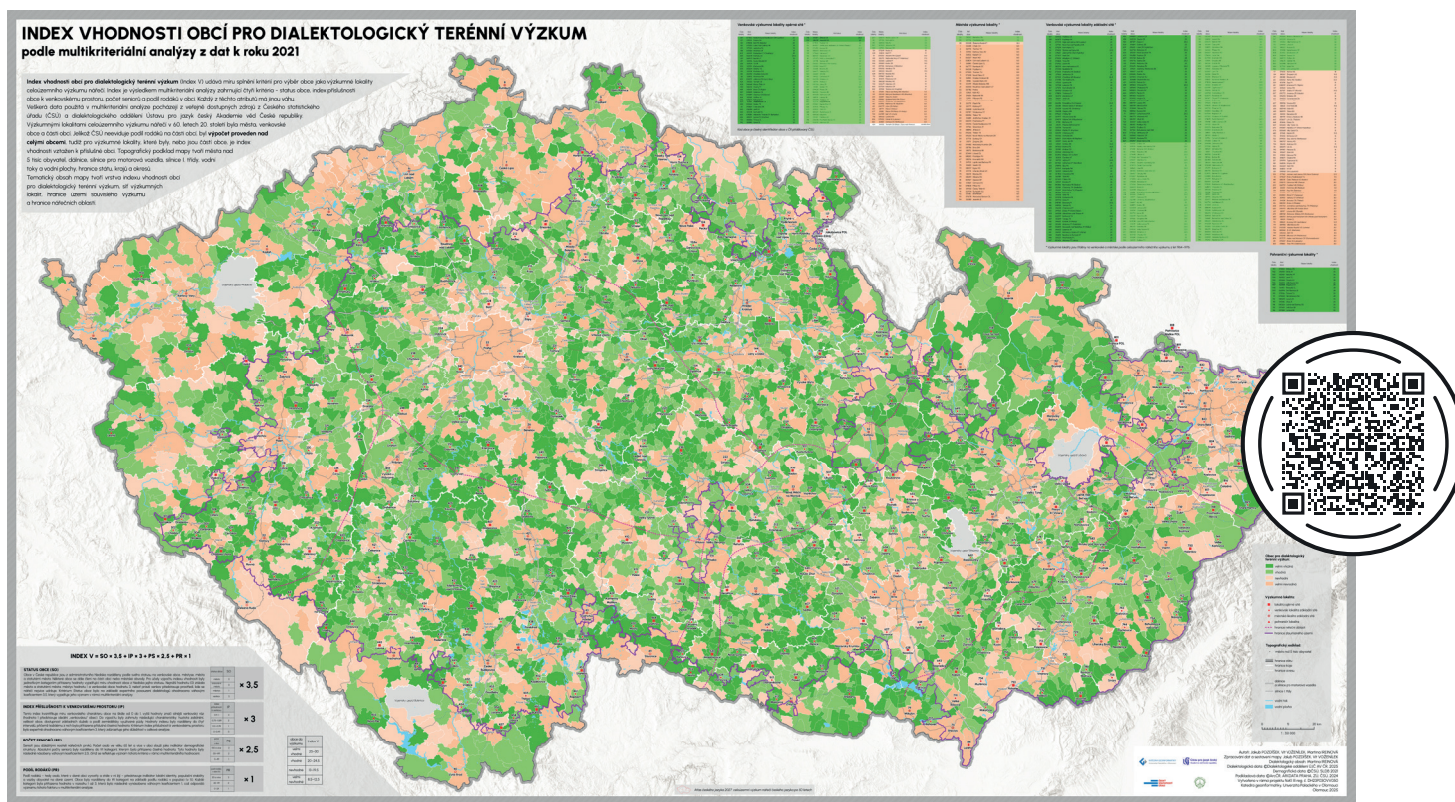
poř. č.	explorátor	název obce nebo část obce, okres	typ lokality	číslo lokality	náhrada za lokalitu	ID sezení z TES	datum sezení	sada 1	sada 2	sada 3	sada 4	sada 5	sada 6	sada 7	sada 8	poznámka
1	Chroustal J.	Luková, UO	P	912		5432	02.09.2025	x								s úvodním rozhovorem
2	Chroustal J.	Luková, UO	P	912		5433	02.09.2025		x							
3	Chroustal J.	Luková, UO	P	912		5434	02.09.2025			x						další sady domluveny na říjen
4	Chroustal J.	Čučice, BO	Z	624		6531	05.09.2025		x							s úvodním rozhovorem
5	Chroustal J.	Čučice, BO	Z	624		6532	05.09.2025			x						
6	Chroustal J.	Čučice, BO	Z	624		6533	05.09.2025				x					
7	Chroustal J.	Čučice, BO	Z	624		6534	05.09.2025					x				
8	Chroustal J.	Čičov, PJ	O	336		7594	12.09.2025							x		
9	Chroustal J.	Čičov, PJ	O	336		7595	12.09.2025								x	s p. Hrubcem celý LEXI
10	Chroustal J.	Pouzďfany, BV	N		629	7543	15.09.2025			x						úvodní rozhovor u sady 1 (8.2025)
11	Chroustal J.	Pouzďfany, BV	N		629	7544	15.09.2025						x			
12	Chroustal J.	Pouzďfany, BV	N		629	7545	15.09.2025							x		
13	Chroustal J.	Pouzďfany, BV	N		629	7546	15.09.2025								x	
14	Zkoumalová V.	Halenkov, VS	O	750		4610	01.09.2025	x								
15	Zkoumalová V.	Halenkov, VS	O	750		4611	01.09.2025		x							
16	Zkoumalová V.	Halenkov, VS	O	750		4612	01.09.2025					x				
17	Zkoumalová V.	Halenkov, VS	O	750		4613	01.09.2025							x		
18	Bejčková R.	Čermná, TU	P	910		5544	06.09.2025			x						
19	Bejčková R.	Čermná, TU	P	910		5545	06.09.2025				x					
20	Bejčková R.	Čermná, TU	P	910		5546	06.09.2025					x				

PŘÍLOHA 9

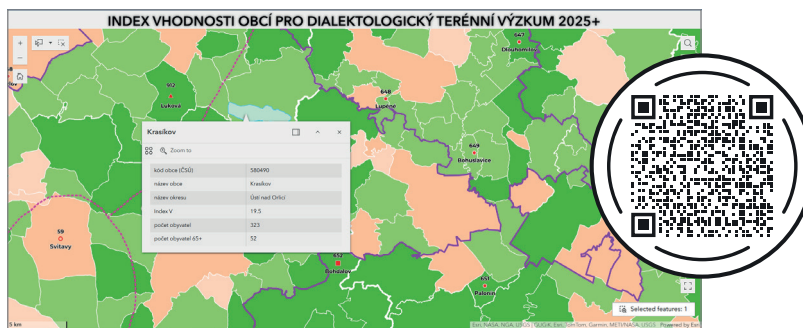
MAPA

INDEX VHODNOSTI OBCÍ PRO DIALEKTOLOGICKÝ TERÉNNÍ VÝZKUM

(KROK 2)

Náhled on-line verze

PŘÍLOHA 10

FORMULÁŘ PRO PLÁNOVÁNÍ SETKÁNÍ (PLAS) (KAPITOLA 5, KROK 4)

Návrh formuláře pro vytvoření setkání:

PLÁNOVÁNÍ SETKÁNÍ (PLAS)

VYTVORIT NOVÉ SETKÁNÍ

Filtrování

Výzkumná lokalita

Explorátor

Koordinátor

Forma setkání

Stav setkání

Vyberte lokalitu...

Vyberte explorátora...

Vyberte koordinátora...

Vyberte...

Vyberte...

Filtrovat

Resetovat

Ukázka výpisu vyfiltrovaných setkání:

NÁŘEČI

PLÁNOVÁNÍ SETKÁNÍ (PLAS)

VYTVORIT NOVÉ SETKÁNÍ

Filtrování

Výzkumná lokalita

Explorátor

Koordinátor

Forma setkání

Stav setkání

Vyberte lokalitu...

Vyberte explorátora...

Vyberte koordinátora...

kontaktní

Vyberte...

Filtrovat

Resetovat

Lokalita: Abertamy (obec Abertamy, okres Karlovy Vary) | Explorátor: Veronika Pavlíková | Datum: 28. 08. 2025 10:27

Lokalita: Kamenný Malík (obec Kamenný Malík, okres Jindřichův Hradec) | Explorátor: Martina Jreínová | Datum: 27. 08. 2025 16:00

Lokalita: Mosty (obec Kunžak, okres Jindřichův Hradec) | Explorátor: Martina Jreínová | Datum: 17. 08. 2025 17:22

Lokalita: Trutnov (Trutnov) | Explorátor: Veronika Pavlíková | Datum: 04. 08. 2025 13:54

Lokalita: Adamov (obec Trutnov, okres Trutnov) | Explorátor: Veronika Pavlíková | Datum: 27. 07. 2025 15:25

Lokalita: Úpice (obec Úpice, okres Trutnov) | Explorátor: Veronika Pavlíková | Datum: 25. 07. 2025 00:12

PŘÍLOHA 10

79

PŘÍLOHA 11

TABULKA EVIDOVANÝCH SEZENÍ (TES) (KAPITOLA 5)

Návrh rozhraní pro výběr a filtrování sezení:

TABULKA EVIDOVANÝCH SEZENÍ (TES)

Filtrování

Výzkumná lokalita

Explorátor

Respondent

Sada

Vyberte lokalitu...

Vyberte explorátora...

Vyberte respondenta...

Vyberte...

Stav sezení

Vyberte...

☐ Úvodní sezení

Filtrovat

Resetovat

Ukázka výpisu vyfiltrovaných sezení:

TABULKA EVIDOVANÝCH SEZENÍ (TES)

Filtrování

Výzkumná lokalita

Explorátor

Respondent

Sada

Vyberte lokalitu...

Filip Kubeček – ÚJC AV ČR

Vyberte respondenta...

01 Člověk a rodina

Stav sezení

Vyberte...

☐ Úvodní sezení

Filtrovat

Resetovat

Datum:	2025-08-18	Místo:	Morašice (obec Morašice, okres Znojmo)	REALIZOVÁNO
Datum:	2025-08-06	Místo:	Hlína (obec Hlína, okres Brno-venkov)	REALIZOVÁNO
Datum:	2025-08-06	Místo:	Hlína (obec Hlína, okres Brno-venkov)	REALIZOVÁNO